

ООЮЗ ОРГАНІЗАЦІЙ ІНЖЕНЕРІВ УКРАЇНЦІВ НА ЕМІГРАЦІЇ  
UNION DES ASSOCIATIONS DES INGENIEURS UKRAINIENS A L'ETRANGER.

---

**З'їзд представників організацій  
інженерів українців на еміграції  
15-17 листопаду 1930.**

(ЗВІТ).

1930

Подєбради — Lázně Poděbrady.

ООЮЗ ОРГАНІЗАЦІЙ ІНЖЕНЕРІВ УКРАЇНЦІВ НА ЕМІГРАЦІЇ  
UNION DES ASSOCIATIONS DES INGENIEURS UKRAINIENS A L'ETRANGER.

---

**З'їзд представників організацій  
інженерів українців на еміграції  
15-17 листопаду 1930.**

(ЗВІТ).

1930  
Подєбради — Lázně Poděbrady.



## До п. п. Інженерів-Українців!

Новоутворений Союз організацій інженерів українців на еміграції вважає одним з своїх основних завдань видання свого науково-інформаційного органу, який би давав можливість розпорошеним по всьому світі українським інженерам бути в курсі новітніх досягнень в галузі техніки та економіки та ознайомлюватися з життям українських інженерських організацій.

В наслідок цього з початку 1931 року має виходити що три місяці орган Союзу під назвою:

### „УКРАЇНСЬКИЙ ІНЖЕНЕР“,

що матиме наступні відділи:

- I. — Теоретичні статті.
- II. — Огляди та реферати.
- III. — Критика й бібліографія.
- IV. — Хроніка.

Тим часом журнал виходитиме в розмірі 5 друкованих аркушів великої 8°.

Головна Управа Союзу, маючи на увазі дати місце на сторінках журналу всім українським інженерам, хто бажав би дати до друку свої статті, реферати, рецензії та замітки, запрошує всіх до співробітництва.

Матеріал надсилати на адресу Головної Управи. Головна Управа сподівається, що п. п. інженери виявлять своє зацікавлення до журналу в тій мірі, що передплата покриватиме всі видатки, зв'язані з його випуском.

Але наша молода організація тим часом потребує коштів для утворення пресового фонду на видання перших чисел «Українського Інженера». Тому звертаємося до всіх, хто співчуває ідеї «Українського Інженера» з закликом допомогти Головній Управі і надсилати свої внески до пресового фонду.

З подякою буде прийнята ваша (навіть найскромніша) сума.

Гроші просимо надсилати або безпосередньо на адресу Головної Управи, або її відпоручників: В Польщі — інж. Л. Панасенка а у Франції — інж. О. Нечая.

Адреса Головної Управи для надсилки літературного матеріалу та грошей:

Ústřední výbor Svazu ukrajinských inženýrů  
Hotel Central, Lázně Poděbrady, Tchecoslovaquie.

## П е р е д м о в а.

Економічний поступ нації є найміцнішою зброєю в її боротьбі за свою незалежність.

Земля того,  
Хто тую землю робить,  
казала Леся Українка.

Не нарікання на руїнах знищеного Сіону, а уперта господарська чинність допоможе нам запанувати на Українських землях.

Це знають наші вороги, коли нищать добробут нашого народу. Це знаємо також ми, готуючися до останнього натиску в боротьбі за нашу політичну і національну волю.

Але ми розуміємо також і велике значіння організації для досягнення успіху у всякому змаганні.

Українські інженери-емігранти різних фахів, ці старшинські кадри великої армії праці Нової майбутньої великої України, з перших же днів еміграції почали гуртуватися по фахах та територіях, куди їх закинула доля.

Минуло одначе десять літ, доки ми, нарешті, в наслідок логічного розвитку організаційного процесу, доспіли до інтеграції всіх інженерських організацій в один всемігранський союз.

І склад учасників і перебіг засідань Установчого З'їзду 15—17 листопаду 1930 р., в наслідок якого утворився Союз організацій інженерів українців на еміграції, показав, що необхідність Союзу відчувається великою більшістю наших інженерів-емігрантів.

Статут Союзу ухвалений на З'їзді одноголосно. Так само і головніші постанови З'їзду. В склад Союзу увійшло 10 організацій, що об'єднують 382 члени. Отже наш молодий Союз став відразу численною по своєму складу та міцною своєю єдністю організацією. І це дає надію, що активність всіх без винятку об'єднаних в Союзі інженерів піднесе наш Союз на те чільне місце, яке йому належить по змісту поставлених ним собі завдань.

Але утворення Союзу емігранських організацій не є нашою кінцевою організаційною метою. Це лише перший крок до об'єднання всіх українських організацій інженерів. З'їзд це ясно проголосив у своїй постанові, де закликає Українське Технічне Товариство у Львові, як організацію, що перебуває в краю, взяти на себе ініціативу по скликанню Всеукраїнського З'їзду Інженерів з метою утворення Єдиного Всеукраїнського Союзу.

Маніфестуючи тут наші стремління до об'єднання з організаціями інженерів на Українських землях, ми разом з тим звертаємося з товариським закликом організуватися до тих на чужині суцїх інженерів українців, що з тих чи інших причин ще й досі перебувають поза організаціями. Ми кличемо їх до спільної праці, до спільних змагань.

Управа Союзу, виконуючи постанови З'їзду, має намір якнайшвидче розпочати випуск періодичного друкованого органу Союзу. Тим часом для ознайомлення широких верств українського суспільства публікується цей звіт Установчого З'їзду. З фінансових причин він дуже конспективний. Наша молода організація ще не має засобів для надрукування всіх матеріалів З'їзду. Але ми сподіваємося, що нас зрозуміють і пробачать нам ті, чиї виголошені на З'їзді промови та привітання не знайшли собі місця у вузьких рамках цього звіту.

Управа Союзу користується нагодою, щоб на цім місці висловити в імені Союзу щиро подяку всім тим установам та особам, що вшанували своєю увагою наш Установчий З'їзд, і сподіванку на їхнє добре відношення та підпертя Союзу в майбутньому.

*Головна Управа Союзу Організацій  
Інженерів Українців на еміграції.*

## УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ З'ІЗДУ.

Засідання відбувається 15 листопаду 1930 р. з 10 год. ранку в залі «Občanské Založny» в Подєбрадах в присутності численних гостей.

Голова Організаційної Комісії по скликанню З'їзду проф. Ір. Ш е р е м е т и н с ь к и й в імені Організаційної Комісії відкриває З'їзд. Вітає всіх делегатів, що прибули на З'їзд, на цей перший З'їзд представників організованих українських інженерів. Висловлює надію і побажання, що після цього З'їзду відбудуться далішні з'їзди, що поширять організацію українських інженерів на всі українські землі і території, де взагалі існують українські організовані інженери, — що такі з'їзди міцнять і об'єднують наші сили.

На внесення Організаційної Комісії обирається Президія З'їзду в такому складі: Голова — проф. Ір. Ш е р е м е т и н с ь к и й, Заступники Голови — інж. С. Н е ч а й (Франція) та інж. Л. П а н а с е н к о (Польща), Секретарі — інж. К. Н і щ е м е н к о (Подєбради) та інж. П. Ф е щ е н к о (Брно).

Голова З'їзду проф. І. Шереметинський в імені Президії дякує за обрання, і зазначає в своєму слові, що цей З'їзд Представників Організацій Українських Інженерів на еміграції, як то видно вже з самої назви його, відбувається на чужій землі, хоч і братнього нам, чеського народу. Відбувається він в той час, коли на Українських Землях наш нарід стогне під ярмом чужонаціональної неволі. На вигнанню опинилася значна частина української інтелігенції. Ми, частина цієї інтелігенції, що фізично вирвані з осередку наших народніх мас, можемо через далекі кордони лише надіслати привітання нашим братам — всьому українському народові. (На залі овація).

І, надсилаючи це привітання, ми з обуренням констатуємо факт страшного терору і знущання над нашим народом на його власних землях і перед усім культурним світом протестуємо проти тих проявів брутального насильства.

Але, з'їхавшись на чужій землі, як емігранти, ми відчуваємо тим більше свій обов'язок невтомної праці на ниві культурного та господарського поступу українського народу, обов'язок полегшувати його змагання за свої законні права культурної нації. Ми віримо, що організація союзу інженерів улекшить нам здійснення цього обов'язку.

Зібравшись на терені Чехословацької Республіки, ми вважаємо першим і приємним нашим обов'язком висловити нашу щирю подяку всьому Чехословацькому Народові та панові Президентові Республіки (бурхливі оплески) за милу гостинність за братню допомогу українській еміграції.

Панові Президентові Республіки професорові Т. Г. Масарикові пропонує від З'їзду заслати привітання такого змісту:

«Vysoce vážený Pane Presidente! Všeemigrantský sjezd organizací ukrajinských inženýrů, jenž se koná ve dnech 15.—17. listopadu t. r. v Poděbradech, dovoluje si zdvořile Vás žádati o laskavé přijetí jeho nejupřímnějšího pozdravu a projevu hluboké vděčnosti za všechno, co bylo Československou republikou učiněno pro ulehčení osudu ukrajinské emigrace. Předseda sjezdu: Profesor Ir. Šeremetynskýj».

Пропозиція приймається З'їздом (оплески).

В імені З'їзду Голова щиро вітає дорогих гостей, що своєю присутністю вшанували святочне відкриття З'їзду.

Зокрема вітає його Магніфіценцію пана Ректора Української Господарської Академії проф. Б. Іваницького, керівника нашої єдиної високої технічної школи, яка своєю невтомною працею в дуже короткий час і в мало сприятливих емігранських обставинах спричинилася до збільшення числа високо-кваліфікованих українських інженерів.

Просить п. Ректора проф. Б. Іваницького зайняти місце в почесній Президії (оплески).

Далі вітає представника Українського Університету в Празі — декана проф. д-ра Б. Матюшенка, п. Проректора Укр. Господарської Академії проф. Л. Бича і п. п. членів Сенату Академії.

В імені З'їзду з радістю вітає присутніх тут:

Представника міста Подєбрад першого заступника старости директора Р. Кратохвіля і просить його зайняти місце в почесній Президії З'їзду.

Як дорогого гостя і почесного члена З'їзду вітає представника «Технічного Товариства» у Львові д-ра інж. В. Лукашевського, як репрезентанта найбільшої інженерської організації в краю. Вітає його участь у всіх нарадах З'їзду та висловлює надію, що в близькому часі відбудеться об'єднання всіх українських інженерів, незалежно від кордонів, що нас роз'єднують.

Вітає директора Віщої Господарської Школи в Подєбрадах — доц. інж. д-ра Стемпеля та інш.

В імені З'їзду щиро дякує п. п. членів Організаційної Комісії, що поклали багато праці для підготовки З'їзду.

Голова З'їзду уділяє слово для привітання Ректорові У. Г. А. проф. Б. Іваницькому.

П. Ректор вітає З'їзд приблизно в таких словах:

З особливим почуванням я вітаю цей З'їзд в імені Української Господарської Академії — хронологічно першої, а на еміграції й одинокі української високої технічної школи. З'їзд відбу-



вається в місці осідку цієї школи. Серед членів З'їзду бачимо представників і тих, хто здібностями і працею здобув умілість інженера саме тут — у нашій школі, для кого наша Академія — *alma mater*.

Саме цими днями, перед десятима роками, подолані ворогами нашої волі та державности, активні національні сили вийшли на еміграцію. І от цей З'їзд дозволяє нам з великим задоволенням констатувати, що минулі 10 років не пройшли для нас марно, що еміграція інтелектуально росте і єднається.

Протягом 10 років еміграція, користуючися перебуванням у різних культурних країнах Європи, а найбільше тут, на чеській землі, — вчиться у високих школах; за цей час повстають та розвиваються і власні українські високі школи (знов тут — на чеській землі), — і на життєве поле виходять кваліфіковані будівничі — українські інженери. Ті, що військовою зброєю боролися за волю своєї Батьківщини, нині озброїлися новою зброєю — зброєю науки та знання, і зійшлися знов, щоб створити новий фронт праці для своєї національної справи.

Тут зійшлися не тільки техніки-професіонали. Зібралися члени української національно-політичної еміграції. Звідци випливають і основні завдання З'їзду. Місце і час З'їзду наче символізують ці завдання: місце осідку української наукової інституції вимагає від нового об'єднання праці для здобуття культурних вартостей загального значіння, десята річниця існування української національно-політичної еміграції нагадує про національно-політичні завдання.

Українська Господарська Академія надає цьому З'їздові широке загально-національне значіння і, бажаючи якнайтісніше співпрацювати з ним, делегувала сюди чотирьох представників Сенату — від Ректорату і від трьох деканатів. У спільній праці наших молодших інженерів, від яких і вийшла ініціатива скликання цього З'їзду, та старших представників на науково-технічному і, взагалі, на фаховім полі З'їзд знайде шлях до створення об'єднання та визначить способи й чини до виконання культурних завдань національного значіння.

Бажаю ж З'їздові — нехай його праця буде скерована не тільки на здобуття для українського інженера досягнень індивідуально-професійного характеру, але, ще в більшій мірі, на творення національно-культурних вартостей широкого значіння, маючи на увазі одну, спільну всім нам, високу мету: закладення все нових підвалин для будови власної хати на своїй землі — для збудування *Самостійної України*.

Після п. ректора Академії забирає слово заступник старости м. Подебрад п. директор Кратохвіль, що звертається до З'їзду з такою промовою:

Vážené shromáždění!

Městská rada poděbradská, jakož i české občanstvo, sleduje stále se zájmem otázky bratrského národa ukrajinského a zvlášť potřeby a snahy zdejší vysoké Ukrajinské Hospodářské Akademie, jako národního a kulturního střediska ukrajinské emigrace.

Pokud se týče kulturního významu tohoto střediska pro samu Ukrajinu i pro slovanský celek, měla již městská rada příležitost poznati jeho idee i vzácnou práci a osvědčiti z toho plynoucí pozornost i obdiv.

Je na nás, na české veřejnosti, aby projevono bylo všude i zde, že ukrajinská emigrace svou vědeckou a uměleckou prací, svým nadšeným, krásným národním sebevědomím i nanejvýš taktním a ušlechtilým vystupováním dobyla si i úcty i lásky českého lidu. Svým pak vysokým učilištěm stala se ozdobou města.

Proto také byl jsem vyslán městskou radou, bych jejím jménem vyslovil váženému sjezdu Ukrajinských inženýrů a techniků vřelý pozdrav a přál všem účastníkům tohoto sjezdu k průběhu a výsledku jednání nejlepšího zdaru.

Далі виступають з привітаннями: від Українського Університету в Празі та від Українського Медичного Т-ва — Декан Філософічного Факультету Українського Університету в Празі д-р Б. Матюшенко, за Вищу Господарську Школу в Подєбрадах Директор Школи — доц. інж. д-р Стємпель, від Технічного Товариства у Львові д-р інж. Лукашевський, представник Організації Українських Інженерів у Брні інж. П. Фещенко, від Товариства Українських Інженерів у ЧСР. інж. А. Галька, від Спільки Українських Лісівників проф. інж. М. Косюра, від Університетського Українського Угруповання для Ліги Націй проф. С. Бородаєвський, від Товариства Кооператорів у ЧСР. проф. Б. Мартос, від Спільки Гідротехніків та Меліораторів проф. інж. Л. Грабина, від Товариства Українських Економістів у ЧСР. лект. В. Сапіцький, від Спільки Українських Інженерів у Франції інж. С. Нечай, від Спільки Українських Інженерів та Техніків у Польщі інж. Л. Панащенко, від Громади Студентів при УГА інж. к. Ю. Климач, від Спільки Техніків Сільського Господарства в ЧСР. проф. І. Шереметинський.

З особливим захопленням приймає заля сердечні та теплі промови представників міста Подєбрад та Чеської Подєбрадської Вищої Господарської Школи, як вияв братнього відношення чеського громадянства до української еміграції та підкресленої речниками оцінки її позитивної чинности.

Далі Голова оголошує наступні привітання, які наспіли до відкриття З'їзду поштою та телеграфом:

#### УКРАЇНСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО КОМІТЕТУ В ПРАЗІ.

Український Академічний Комітет іменем своїм і всіх високих шкіл і наукових організацій, об'єднаних в ньому, вітає З'їзд організацій українських інженерів та техніків і бажає З'їздові успішної праці і плодovitих наслідків на терені української практики і практичної науки.

Д. Антонович (—), Голова Комітету.

#### РЕКТОРА УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ.

Děkuje srdečně za pozvání k slavnostnímu zahájení sjezdu zástupců organizací ukrajinských inženýrů a techniků v emigraci, jež se koná v Poděbradech dne 15. listopadu 1930, omlouvám zároveň svou nepřítomnost tím, že pro nutné úřední povinnosti nemohu toho dne opustiti Bratislavu.

Přeje sjezdu a jednání sjezdovému všeho úspěchu a zdaru, jsem

v dokonalé účtě (podpis), t. č. rektor.

#### РЕКТОРА УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ПРАЗІ.

Щиро вітаю перший З'їзд Українських Інженерів та Техніків на еміграції. Сердечно бажаю, щоб праця З'їзду була плідною та привела до організації могутнього Союзу Українських Інженерів та Техніків, який би скупив у своїх лавах всі творчі сили українські та поклав підвалини технічного відродження нашої Батьківщини.

Дуже шкодую, що службові обов'язки не дозволяють мені взяти участь у відкритті З'їзду, і прошу мені вибачити.

З глибокою повагою проф. А. Яковлів (—).

---

#### УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ В ПРАЗІ.

Український Педагогічний Інститут імени Драгоманова в Празі вітає славний З'їзд інженерів та техніків та зичить найсердечніше найліпшого успіху в праці.

Ректор *Гармашів* (—).

---

#### УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ У ВАРШАВІ.

Дирекція Українського Наукового Інституту у Варшаві має за шану вітати З'їзд представників організацій українських інженерів та техніків на еміграції і просить прийняти її побажання корисної праці на добро української науки і техніки.

За Дирекцію Інституту Секретар *Смаль-Стоцький Роман* (—).

---

#### ЦЕНТРАЛЬНОГО ХЛІБОРОБСЬКОГО СОЮЗУ В ЧСР.

Vašemu jednání přejeme hodně zdaru.

*Zemědělská jednota.*

---

#### ІНСПЕКТОРАТУ РОСІЙСЬКИХ І УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ ЕМІГРАНСЬКИХ У ЧСР.

Děkuje za laskavé pozvání k slavnostnímu zahájení sjezdu zástupců ukrajinských inženýrů a techniků v emigraci, prosím s politováním za omluvu, že se pro churavost slavnosti zúčastniti nemohu.

S přáním všeho zdaru požádanému sjezdu jsem v plné účtě oddaný

*František Lakomý* (—), ředitel stát. akad. gymnasia v Praze.

---

#### ГОЛОВНОЇ ЕМІГРАЦІЙНОЇ РАДИ.

Президія Головної Еміграційної Ради гаряче вітає славний З'їзд Українських Організацій Інженерів та Техніків та зичить творчої праці на користь Української Держави.

О. Удовиченко (—),

Голова Президії.

Іл. Косенко (—),

Секретар.

---

#### РЕВІЗІЙНОГО СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КООПЕРАТИВ У ЛЬВОВІ.

Вітаємо ініціативу скликання З'їзду представників організацій українських технічних працівників на еміграції, зв'язуючи з тим з'їздом надії на оживлення української технічної думки взагалі. З'їздові і всім його учасникам бажаємо найкращих успіхів у їх праці.

Ревізійний Союз Українських Кооператив:

*Филипович* (—).

*Левичкий* (—).

---

КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО «СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР»  
У ЛЬВОВІ.

Дня 15-го листопаду 6. р., листопаду, який в нашому українському життю приносить багато горя й смутку і так мало щастя й втіхи, — збираєтесь ви, Любі Браття, не в себе дома, а на чужині... Збираєтесь для того, щоби обміркувати справи скликаного З'їзду Представників Організацій Українських Інженерів та Техніків, на еміграції суцільних...

Думаємо, що горе й смуток, яким оповите наше сучасне життя на своїх і чужих землях, спричиниться до однодушних рішень, а згадка про не так давно минуле блискавичне щастя й втіху та бажання, щоби це щастя й втіха вже скорше прийшли для нашого народу й були сталими, вічними, придасть вам сил і енергії для праці.

Тому Краєве Господарське Товариство «Сільський Господар» у Львові щиро й сердечно вітає добрий почин та бажає успіху у вашій праці.

Знайте, Браття, що як тільки впадуть кайдани з рук нашої Матері України, Вона всіх нас, тепер замкнених і розсіяних по всьому світу, покличе — потребуватиме для праці серед свого й для свого народу. А тепер від всіх нас вимагає згоди та організаційної творчої праці.

Нумо, Браття, до праці, бо тільки праця єдина з неволі нас вирве!

Краєве Господарське Товариство «Сільський Господар» у Львові:

За Президію Товариства:

*П. Бондарович* (—), Голова. *А. Палій* (—), Секретар.

За Дирекцію:

*Д-р Михайло Холявчук* (—). *Инж. Романенко* (—).

Т-ВА «ПРОСВІТА» В УЖГОРОДІ.

«Вашим змаганням бажаємо найкращого успіху».

*Д-р Юлій Браццайко*, Голова «Просвіти» в Ужгороді.

ОБ'ЄДНАННЯ БІЛОРУСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ ЗАКОРДОНОМ.

Поважання Калегі!

Кірауніцтва Аб'єднання Беларускіх Інжынерау за граніцай горяча вітае ваш з'езд і жадае усяго найлепшага вам, браты калегі, у вашых жадаваннях для славы і добра Украіны.

З калезанскаю пашаною за Кірауніцтва: *Инж. Я. Сак* (—).

СПІЛКИ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ У РЕСПУБЛІЦІ АРГЕНТИНІ.

Спілка Українських Інженерів у Аргентині, співчуючи ідеї скликання З'їзду та об'єднання українських інженерів на еміграції, але, не маючи змоги взяти участь у цьому З'їзді, щиро вітає З'їзд інженерів та техніків українців на еміграції в Європі й бажає якнайбільших успіхів у його праці.

За Спілку Українських Інженерів у Аргентині:

*Й. Шкеда* (—),  
Секретар.

*Василь Милінський* (—),  
Містоголова.

*Ів. Кулик* (—),  
Голова.

ТОВАРИСТВА «МЕДИЧНА ГРОМАДА» У ЛЬВОВІ.

Виділ Товариства «Медицна Громада» має честь сердечно повітати урочисте відкриття З'їзду Українських Інженерів і Техніків та пересилає гарячі побажання якнайкращих успіхів у працях З'їзду.

За Виділ:

*Богдан Гарбовський* (—),  
Містоголова.

*Остап Воронкевич* (—),  
Секретар.

ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ —  
«ОСНОВА».

Т-во Українських Студентів Львівської Політехніки — «Основа», здаючи собі справу з ваги З'їзду Представників Українських Інженерів на еміграції, шле від себе З'їздові привіт та побажання якнайкращих успіхів у праці.

За Виділ:

*М. Мариняк* (—), Голова.

*Степан Мілянчик* (—), Секретар.

ГРОМАДИ УКРАЇНСЬКИХ І БІЛОРУСЬКИХ СТУДЕНТІВ ЛІСОВОЇ ІНЖЕНЕРІЇ  
В ПРАЗІ.

Громада Українських і Білоруських Студентів Лісової Інженерії в Празі вітає перший З'їзд Представників Організацій Українських Інженерів на еміграції та бажає успішного перебігу праці.

Голова Громади *Інж.-канд. М. Малій* (—).

УКРАЇНСЬКОЇ РЕФОРМОВАНОЇ РЕАЛЬНОЇ ГІМНАЗІЇ В РЖЕВНИЦЯХ.

Українська Реформована реальна Гімназія в Ржевничах вітає З'їзд представників Організацій Українських Інженерів та Техніків на еміграції й бажає найкращих успіхів у праці З'їзду.

*Ів. Кобизький* (—), Заступник Директора.

З Берліну.

«Сердечне привітання та успіху в праці. *Українські інженери та студенти*».

П. НАДПРАДНИКА ТРУГЛАЖА. З ПОДЕБРАД.

Velectěný pane předsedo!

Děkuji srdečně a upřímně za Vaše pozvání ke dnešní slavnostní schůzi sjezdu zástupců organizací ukrajinských inženýrů a techniků v emigraci. Poněvadž jsem úředně zaměstnán a nemohu se, oč bych byl rád tak učinil, zúčastniti, prosím Vás, byste moji nepřítomnost laskavě omluvil.

Jednání Vašeho sjezdu přeji ze srdce všeho nejlepšího zdaru!

V hluboké úctě Vám oddaný

*Jos. Truhlář* (—), vrchní rada politické správy.

А також від Декана Факультету Права і Суспільних Наук Українського Університету в Празі проф. сенатора С. Шелухина, від членів професорського персоналу Високого Українського Педагогічного Інституту ім. Драгоманова в Празі — проф. проф. Тимченка, Дольницького, Гармашова, Кабачкова, Лорченка, Малика, Мірного, Наріжного, Русової, Риндика, Сімовича, Славінського та Стешка, від проф. В. Прокоповича з Парижу, від проф. інж. д-ра Т. Єжліка з Праги, від проф. д-ра О. Ейхельмана з Праги, від проф. К. Лоського з Праги, від проф. В. Біднова з Варшави, від Українського Центрального Комітету в Польщі, від доц. О. Бочковського з Праги, від Українського Аграрного Товариства, від Товариства бувших Українських Старшин у Чехах, від Товариства Кубанців імени Отамана Якова Кухаренка, від проф. С. Русової з Праги, від д-ра Равича з Перечина, від д-ра С. Наріжного

в Добжиховицях, від інженерів: Чернишенка, Покровського, Сьомака, Романюка, Шавірського з Мукачова, від п. І. Тимканича з Севлюша, від д-ра інж. Прибитківського з Ярослава, від д-ра Е. Малика з Праги, від інж. М. Євтушенка з Грудзьондзу, від інж. Е. Архипенка в Рівному, від редакції «Сільський Світ» в Рівному.

За браком місця тексти всіх привітань тут не друкуються.

Після оголошення привітань Голова уділяє слово для виступу наукового доповіді Деканові Інженерного Факультету УГА доц. інж. В. Іванисові на тему: «Розвиток хемічної промисловости після світової війни».

Докладом доц. В. Іваниса кінчається урочисте засідання З'їзду.

Перед перервою З'їзд обирає Мандатну Комісію в складі: доц. М. Добриловського, інж. В. Гречишкіна, інж. П. Феценка та інж. К. Подолька.

---

## РОЗВИТОК ХЕМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ПІСЛЯ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

*(Зміст доповіді доц. інж. В. Іваниса).*

Мені випала честь зробити перед вами — З'їздом представників інженерів усіх можливих фахів — підсумок сучасного стану хемічної промисловости й тих проблем, що на сьогодні в ній є актуальними. Вбачаю в цьому до певної міри маніфестацію того, що й українська техніка високо важить ту роль, що відіграє хемічна промисловість в народнім господарстві, важить і той надзвичайний вплив цієї промисловости на інші галузі техніки й індустрії, який особливо яскраво підкреслюється в останні часи.

Війна 1914—1918 р. р. дала сильний імпульс розвитку хемічної промисловости. Але темп її розвитку не ослаб і по війні; не дивлячись на дуже великі, порівнюючи, витрати, які, завдяки специфічним умовам, доводиться робити при організації хемічно-промислових підприємств, не дивлячись на часті зміни в методах продукції та навіть заміни одного продукту іншим, який в свою чергу приходить лише на короткий час, не дивлячись на стримуючий вплив монополій, хемічна промисловість не тільки не зменшує темпу свого розвитку, а навпаки, — безупинно його збільшує, попереджаючи інші галузі промисловости не тільки темпом розвитку, але й плановим використовуванням для своїх потреб досягнень науки та притягненням капіталу, що все більше і більше переходить до неї з інших галузів промисловости.

Не дивлячись на особливо розвинену спеціалізацію, різні галузі хемічної промисловости тісно пов'язані між собою, часом навіть з'єднані в один великий комплекс. Технічні зміни й удосконалення в однієї її галузях негайно ж роблять вплив на інші, примушуючи їх до відповідних змін.

Тому досить влучно характеризує М. Рубінштейн нашу епоху, як епоху хемічної революції.

Тісна консолідація праці й методів з'єднує не тільки окремі галузі хемічної промисловости. Тісний симбіоз існує й межі хемічною промисловістю та іншими галузями народного господарства. Розв'язання технічне численних проблем хемії могло здійснитися тільки після належних удосконалень в тих галузях промисловости, що постачають різне урядження для хемічних фабрик. Так, ряд важливих хемічних процесів, що мусять відбуватися під великим тисненням, технічно був би не до переведення без належного розвитку металообробляючої промисловости.

Більш важливим є значіння хемічної промисловости для розвитку цих других галузів народного господарства. По своїй істоті вона є продуцентом вихідних продуктів та засобів для інших галузів промисловости і в першу чергу для сільського господарства, коли пригадати, що подвоєння продуктивности ґрунту під сільськогосподарськими рослинами залежить більш, ніж на 50% від участі угноєння. Цифри світової продукції штучних угноєнь якраз найкраще характеризують значіння хемічної промисловости для сільського господарства. Так світова продукція синтетично зв'язаного азоту виросла з 55.000 тон у р. 1913 до 550.000 тон у р. 1925, себто в 10 разів; продукція амоніака з коксових газів, що головним чином також використовувався для продукції штучного угноєння, за ці ж роки виросла з 283.000 тон на 325.000 тон.

Об'єднання різних галузів хемічної промисловости в трести, що було викликано економічними причинами, сприяло в багатьох відношеннях розвитку хемічної промисловости. Аджеж тільки підприємства такого великого масштабу можуть провадити досліди над технічним розв'язанням тієї або іншої актуальної проблеми, досліди, що здебільшого вимагають затрати часу і коштів, як, напр., розв'язання Бергіусом проблеми здобування рідкого палива з вугля, що забрало понад 10 років праці й коштувало понад 30 мільйонів золот. мар.

Брак часу не дозволяє так докладно, як хотілося б зупинитися над тими удосконаленнями й змінами в методах хемічної промисловости, що сталися за останніх 20 років. Потрібно, одначе, зазначити розв'язання головних проблем, що з них деякі являються по своєму значінню епохальними.

Сульфатна кислота — цей ключ до кожної хемічної промисловости — виносить на сьогодні річно понад 10 мільйонів тон світової продукції. Сировиною для її фабрикації до недавнього часу були піріти, сірка природня та почасти цинкові й мідяні руди.

Обмеженість запасів цих сирівців, їх локалізація тільки по деяких країнах, зробила актуальним питання використання більш розповсюдженої й дешевшої сировини, якою є гіпс. Численні досліди лабораторного характеру, що почасти поставлені і в фабричному масштабі, виявили на сьогодні три шляхи розв'язання цього питання.

Головний з них і найбільше технічно удосконалений є спосіб В. А. С. Г., що веде до продукції з гіпсу не сульфатної кислоти, а сульфату амонію, важливого штучного угноєння, на продукцію якого річно потребувалося 30% світової продукції сульфатної кислоти. В р. 1925 Німеччина з щорічною продукцією сульфату амонію в 1.800.000 тон виробляла цим способом 1.500.000 тон.

Другим по важливості є спосіб Мюллера, технічно переведений в життя також В. А. С. Г., що стопленням гіпсу з глиною дає поруч з сульфатною кислотою високовартісний портланд-цемент.

Не знайшов ще технічного примінення спосіб третій: стоплювання гіпсу з піском та вуглем, при якому поруч з сульфатною кислотою одержується одночасно скло; але і цей спосіб цілком імовірно в найближчому майбутньому займе відповідне місце в промисловості.

Епохальними по своєму значінню є ті удосконалення, що їх зроблено за останні 20 років у індустрії азоту.

Ще недавно єдиною сировиною в продукції азотових злук, зокрема вибухових речовин, була салітра, головним чином чилійська. Обмеженість запасів її, віддалення їх від місця споживання та локалізація їх у двох державах зробили актуальним питання про використання для продукції азотових злук більш приступний і загально розповсюджений азот повітря.

Хемія блискуче розв'язала це питання двома способами:

1) з'єднання азоту й кисню повітря учинком вольтової дуги в оксиди азоту, і

2) з'єднання азоту повітря і водня генераторного газу в амоніак.

Перший спосіб, дорожчий, розповсюджений там, де, як, напр., у З'єднаних Державах Північної Америки та Швеції і Норвегії, є дешева електрична енергія. Дуже імовірно є, що цей спосіб матиме свою будучину і на українських землях, що визначаються багатим запасом водяної енергії.

Другий спосіб, так званий спосіб Габера-Боша, є загально розповсюджений: на ньому тепер базується дві третини продукції азотових злук.

Роля чилійської салітри, таким чином, має на сьогодні другорядне значіння в індустрії азоту.

Нові зміни з часів війни запали і в індустрії суперфосфату та фосфорної кислоти.

Старий спосіб розщеплення природних фосфоритів сульфатною кислотою давав суперфосфат з домішкою 60% гіпсу, і, як угноєння, що збільшувало кислотність ґрунту, вимагав спеціального угноєння для нейтралізації цієї кислотності. Заведені недавно способи розщеплення фосфоритів, як, напр., амонісульфітний спосіб, дають більш високопроцентні угноєння з чистого фосфату амонію чи фосфату амонкалію, що мають у собі всі ужиточні для рослини складники, не мають зайвого гіпсового баласту, не роблять ґрунт кислотним. Недавно заведені, ці способи, очевидно, матимуть в найближчому майбутньому широке розповсюдження.



Хемія вугля та продуктів його деструктивної дестилляції дала за останніх 20 років цілу низку кардинально розв'язаних, технічно важливих проблем.

Широка розповсюдженість сировини — вугля, — світові запаси якого ще мало вичерпані, та велика кількість високовартісних хемічних злук, що з нього здобуваються, зробило хемічну переробку вугля центральною проблемою сучасної хемічної промисловости.

Праця в цьому відношенню, скерована в двох напрямках:

на продукцію синтетичних органічних злук та на ошляхотнення вугля, як джерела енергії.

Продукція синтетичних органічних злук, що базується на дестилляції вугля при високій т-рі (більше 600° C), до війни займала основне місце тільки в хемічній промисловості Німеччини. Перевага у виробі вибухових річовин, яку на початку війни мала з цієї причини Німеччина, дала імпульс до розвитку продукції синтетичних органічних злук і в інших країнах.

У всіх країнах на сьогодні спостерігається розвиток метод дестилляції вугля, перехід на більш удосконалені коксовальні печі з більшим навантаженням, і з скороченням часу коксування та з уловлюванням тих продуктів дестилляції, що раніше випускалися в повітря.

Не так давно, в р. 1926, хемія святкувала століття з часу першого здобуття бензолу, одного з продуктів дестилляції вугля, який сьогодні є базою барвникової індустрії і, крім того, у великому масштабі використовується, як джерело енергії різного роду рушіїв. Щоби дати уяву про поступ хемії бензолу за ці сто років, не зайвим буде подати деякі історичні факти.

Коли в р. 1865, себто майже 40 років після першого здобуття бензолу, А. Гофман виїздив з Лондону, він віз до Німеччину, як цінний подарунок, маленьку пляшку бензолу; це був перший ввіз бензолу до Німеччину.

Коли в р. 1862 Фіттіх для своїх синтезів ароматичних злук потребував бензол, жадного бензолу в продажі не було. Фіттіх мусив добувати його в своїй лабораторії з бензойної кислоти, яку спочатку мусив приправити з гіпурової кислоти, ізолюючи останню з мочі тварин.

На сьогодні бензол є продуктом великої індустрії з вугля і нафти; його продукція виноситься понад 1 мільйон тон.

Світова продукція штучних барвників, що до війни була монополією Німеччини, в р. 1912 оцінювалася в 496 мільйонів зол. франків, з цього 340 мільйонів франків припадало на німецьку промисловість. За час війни продукція штучних барвників подвоїлась. Одна *Höster Farbwerke* дала перед війною одинадцять тисяч різних барвників. Тяжко уявити, скільки розумової й фізичної енергії, скільки напруження, часу та матеріальних затрат заховано в цих сухих цифрах; скільки геніальних комбінацій і експериментів присвячено кожному з цих барвників. Як, напр., благозвучною здається

назва барви: нічна зелень, але її хемічну натуру знає тільки хемік, а її хемічну назву часом не знає і вузький фахівець з хемії, бо вона звучить: орто-хльорметанітродіетільдібензіль-парадіаміно-дісульфокислий натрій.

Світова продукція бензолу не задовольняє на сьогодні попит на нього. Хемія має завданням винайти нові джерела для здобування бензолу. Розв'язання проблеми бензолу іде зараз шляхом аналогічним проблемі штучного азоту. Лабораторні досліди над синтезом бензолу з елементів, себто з водня й вугля поволі переходять в техніку, і можна очікувати в найближчому часі цілковитого розв'язання цієї проблеми.

Другим важливим завданням хемії вугля за останні 20 років є його ошляхотнення, як джерела енергії. Розв'язання його знайдено у використанні смоли бурих вуглів методом кракування та гідрогенізації чи безпосереднє вугля чи продукту його неповного спалювання: монооксиду вугля.

До першого способу стосується метода Бергіуса, в якій учинком водня на вугіль під тисненням в 100—200 атм. і при т-рі 400—500° С з 5 тон вугля здобувається 1 тона нафтоподібної смоли.

Серед других метод, себто гідрогенізації продуктів неповного спалювання вугля, потрібно назвати методу Шнайдера, теоретичні підвалини якій дали праці Сабатьє, і якою зараз у фабричному масштабі працює в Німеччині В. А. S. F. У Франції ця метода знайшла своє примінення в патентах Патарта. Конечним продуктом цієї методи є горюче рідке паливо метаноль. Не менше важливим є спосіб Ф. Фішера й Г. Тропша, при якому праця провадиться при звичайному тисненні та при т-рі 250—300° С і конечним продуктом є суміш рідких вуглеводнів, яка найближче з синтетичних продуктів підходить до природної нафти.

Не зайвим буде, обговорюючи хемію вугля, згадати і про нафтову промисловість, швидкість розвитку якої може характеризувати вже те, що за один р. 1929 її світова продукція виносить 1,5 міліярда барил, що по своїй величині рівняється здобичі нафти за перших 42 роки. Розвиток цієї промисловости теж в значній мірі залежить від впливу хемічних досягнень. Удосконалення методів кракування, вживання для цієї цілі каталізаторів та гідрування привели до одержання пересічно 44% бензини з нафти проти 15%, що здобувалися перед 5 роками.

Патент же Мек-Аффі на здобування хльориду алюмінія безпосередньо з боксиду подешевив цей універсальний каталізатор з 1½ доляра до 5 центів за американський фунт, чим уможливив широке використовування цього каталізатору в техніці. В З'єднаних Державах Америки за р. 1929 уже збудовано три підприємства на перероблення нафти з уживанням гідрування під тисненням 100 атм. при каталізаторі хльориду алюмінія, при чому одержується 95% бензини по вазі переробленої нафти.

Велике значіння набрало за останній час і перероблення целюлози. Мимо все більшого поширення використовування де-



*Президія З'їзду представників організацій інженерів українців на еміграції  
(15—17 листопаду 1930).*



*Заля засідань підчас відкриття З'їзду.*

ревини й целюльози на продукцію папірових виробів, в даний мент целюльоза знаходить широке примінення в продукції штучного шовку, піроксиліну, целюльоїду, кінематографічних фільмів, коллоїдума, штучної шкіри, фібри і т. ін. Виходним продуктом служить деревина і відпадки бавовни.

Світова продукція штучного шовку, що в р. 1912 була 12 тисяч тон, в р. 1922 вже досягала 89 тисяч тон, в той час як продукція природного шовку весь час держиться на рівні 40 тисяч тон.

Вже на початку було підкреслено той вплив на розвиток хемічної промисловости, що роблять ті чи інші удосконалення в інших галузях народнього господарства. Можна лише додати, що на сьогодні хемік та інженер будівник, інженер конструктор ближче й ближче сходяться у своїй праці, розуміючи один одного і взаємно допомагаючи. Як у чистій науці, так і в індустрії спостерігається тепер синтеза окремих напрямків в одно велике ціле. В науці зачинають знову тісно переплітатися в своїй праці хемія, фізика, мінералогія, біологія, медицина в одну загальнонаукову дисципліну, від якої вони відколюлися в своєму розвитку. Те ж саме спостерігається в індустрії, окремі галузі якої вкупі з сільським господарством тепер з'єднуються для одної техніки — техніки опанування матерією. Хемічна промисловість в цьому союзі має єдину ясну ціль: всі дари природи дати до послуг людства з найбільшою економією та доцільністю. Ближчі й ближчі стають відносини між інженером-хеміком та інженером-техніком. Інженери всіх напрямків збільшують свої вимоги до матеріялу, над яким працюють, до приладів та машин, якими працюють. Будова, напр., воздушної фльоти вимагає легкого, але міцного матеріялу, і виростає потреба в алюмінії, в удосконаленні його властивостей. Хемія назавтра ставить проблему добування алюмінія не з боксиду, а з більш доступної сировини, з глини; а удосконалення в електрохемії роблять на сьогодні можливим технічне вироблення більш легкого, аніж алюміній, матеріялу — берилія. Одночасно і хемія свої вимоги до техніки все збільшує. Згадаємо про фабричну працю при низькій т-рі, або під великим тисненням, які без певних технічних удосконалень були б не до здійснення.

Ознайомлення з станом світової хемічної промисловости викликає потребу освітлення того стану, в якому перебуває ця промисловість на Україні, яка по своїх природніх багатствах має все, щоби її хемічна промисловість в світовому господарстві займала почесне місце. Показчиком цього може служити продукція на Україні сульфатної кислоти, цієї основи хемічної промисловости, яка на р. 1926—1927 виносила кругло 95.000 тон, а на р. 1927—1928 — 75.500 тон, себто майже вдвічі менше, ніж продукція Чехословаччини.

План п'ятилітнього розвитку народнього господарства мало вніс змін в існуючий стан.

Так, намічається будова одного содового заводу і інтенсифікація праці на існуючих. В індустрії сульфатної кислоти намічається лише реконструкція одного з існуючих заводів.

Аналогічне намічається і в індустрії азотної кислоти, де одна фабрика що працювала на привозній чилійській селітрі, матиме тепер сировиною амоніачну воду з коксовальних печей.

У суперфосфатній промисловості намічено збудування одної нової суперфосфатної фабрики.

В індустрії барвників намічена організація низки підприємств, зокрема продукція індіго.

Наскільки цей план п'ятилітнього розвитку народного господарства задовольнить вимоги краю, видно на прикладі суперфосфату, який по закінченню плану, себто в 1931—1932 році вироблятиметься на Україні в кількості 5 мільйонів пудів, в той час, коли вже на сьогодні потреба Радянської України в суперфосфаті визначається 10½ мільйонами пудів. Ці сумні цифри яскраво підкреслюють, як мало зроблено й робиться на рідних нам теренах, яку велетенську працю треба покласти на розбудову там народного господарства, скільки знання, уміння, досвіду і праці, невпинної праці, буде вимагати від нас наша Батьківщина.

Хай же заклик: до праці, до ліпшого удосконалення, до набуття досвіду об'єднає нас у тісну сім'ю інтелектуальних працівників з метою принести до рідного краю те, чого він від нас очікує, на що сподівається!

## **ЗВІТ З ДІЛОВИХ ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАНЬ З'ІЗДУ.**

Засідання відбувалися в помешканнях Української Господарської Академії.

Всього було 3 пленарних засідання, а саме: 15. XI. по обіді та 17. XI. до полудня та від полудня.

День 16. XI. був присвячений засіданням комісій.

### **1-е засідання.**

15. XI. по полудні було прийнято Положення про З'їзд, заслухано доклади з місць, заслухано доклад Мандатної Комісії та обрано комісії З'їзду.

### **А. ПОЛОЖЕННЯ**

**про з'їзд представників організацій інженерів українців на еміграції.**

**Мета З'їзду:**

1. Об'єднати організації інженерів українців на еміграції в постійний професійний аполітичний Союз.
2. Установити головний напрямок праці цього Союзу.
3. Підготувати справу Всеукраїнської організації інженерів з участю всіх українських земель, крім Радянської України.

**Склад З'їзду:**

4. З'їзд складається з дійсних членів, почесних членів та гостей.
5. Дійсними членами З'їзду можуть бути представники організацій інженерів українців на еміграції та українських технічних шкіл закордоном.

6. Представників делегують організації, що мають членів до 20 осіб — одного делегата, від 21—40 два делегата і т. д.
7. Почесними членами З'їзду можуть бути особи, які обрані З'їздом на пропозицію Організаційної Комісії.
8. Гостями З'їзду можуть бути делегати організацій та особи, що запрошені Організаційною Комісією, Президією зборів і члени організацій, що беруть участь у З'їзді.

#### Організація З'їзду.

9. Підготовчу працю до З'їзду переводить Організаційна Комісія, до складу якої входять по одному представникові від кожної зучасненої організації. Та частина Організаційної Комісії, що знаходиться в ЧСР, з огляду на те, що З'їзд відбуватиметься в Подєбрадах, переводить підготовчу роботу до З'їзду.
10. З'їзд відкриває Голова Організаційної Комісії і головує підчас виборів Президії З'їзду.
11. З обранням Президії З'їзду Організаційна Комісія припиняє свої функції і всі організаційні справи переходять до Президії З'їзду.
12. З'їзд обирає мандатну та інші комісії.
13. Право рішучого голосу на З'їзді і ласивне виборче право належить лише дійсним та почесним членам З'їзду. Кожна організація, що представлена на З'їзді, має стільки голосів, скільки делегатів має право послати. В мандаті делегата зазначається, скільки голосів представляє кожний окремий делегат.
14. Делегатів на З'їзд всі організації висилають на свої власні кошти.
15. На видатки по організації З'їзду кожна зучаснена організація вносить в залежності від кількості її членів по 10 кор. чеськ. за кожного свого члена.

### Б. ДОКЛАДИ З МІСЦЬ.

#### ДОКЛАД СПІЛКИ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ В РЕСПУБЛІЦІ АРГЕНТИНІ.

##### Перегляд можливостей уміщення українських фахових сил в Аргентині.

В липні б. р. заснувалася в Буенос-Айресі «Спілка Українських Інженерів у Аргентині», що об'єднала більшість перебуваючих тут інженерів українців. Між іншим, Спілка має також на меті уділювати інформації про можливості уміщення в Аргентині інженерів українців, що перебувають на еміграції в інших країнах.

Доклад цей був складений на підставі матеріалів, поданих інженерами відповідних фахів, а саме: С. Березицького (хемія), І. Кулика (будівництво й архітектура), В. Милінського (землемірство), О. Песціоровського (хемія), Г. Соколова (електротехніка й механіка), Й. Шкеди (лісівництво й агрономія).

#### *Загальні умови праці в Аргентині.*

Аргентина — це країна майбутнього. В сучасний мент має вона лише біля 10 мільйонів населення на просторі, рівному цілій Центральній і Західній Європі; при тім половина населення мешкає в містах. З огляду на це, пересічне заселення країни дуже рідке (3,4 душі на 1 кв. клм.).

З обмеженням імміграції до Північної Америки, європейська еміграція скерована тепер у більшості до Аргентини, що з усіх інших країн Південної Америки кліматично найбільш відповідає Південній Європі. Щодо імміграції, то на першому місці стоять італійці, еспанці. Далі (після світової війни), так звані, «поляки», бо з них половину, як не більше, складають українці з Галичини й Волині, в загальній масі елемент національно несвідомий. Менш масовий характер має імміграція німецька, мадьярська, литовська, болгарська, югославянська та різних малоазійських народів. Відносно невелика імміграція англійська й скандинавська. Значний відсоток імміграції творять жиди. Кількість українців тут відгадується приблизно на 100 тисяч душ.

Ціле економічне життя Аргентини базується на скотарстві та на хліборобстві й продукції технічних рослин. Державні видатки покриваються переважно з ввозних і вивозних мит. Своїх вільних капіталів Аргентина не має, а тому всі галузі господарства, крім сільського, знаходяться виключно в руках чужинців (комунікація, промисел, торгівля і т. ін.). Найбільше капіталів тут англійських (залізниці, трамваї, почасти телефони й електрична енергія та інші комунальні підприємства), італійських (електрична енергія, дрібна промисловість), німецька (будівництво, промисловість). Далі йде капітал бельгійський, французький та інші. Торгівля також у руках чужинців; дрібна торгівля, в значній мірі, в руках жидів.

Серед імміграції приїздить сюди з цілого світу багато авантюристів, а тому до новоприбулих ставляться з недовірою, що породило цілу систему рекомендацій і протекцій. Приналежність до нації, що має тут добру opiniю, є вже також певною позитивною рекомендацією; в противному випадку — навпаки. Але ще більше значіння мають тут рекомендації особисті, від відомої ширшому загалу чи даній установі особи, зглядно установи.

Щодо технічних фахівців, то ціла творча технічна праця провадиться чужинцями. Місцеві техніки йдуть переважно на державну службу, що ліпше оплачується і, взагалі, є вигідніша. Темні життя тут швидкий, праця відносно дорога, тому від техніків вимагають швидкої інтенсивної праці, хоча б менше точної. Європейським діпломам і навіть практиці загально не вірять, особливо в перший час. Добрий рекомендаційний лист тут більше вартий, як найкращий диплом і фахові посвідки. Іноді, для одержання посади, буває потрібним не признаватися про добру кваліфікацію, бо, боячись вашої конкуренції, інші службовці можуть пошкодити в прийнятті. Загально в цілому життю панує еспанська мова. Характеристичним є, що навіть англійці й північні американці, працюючи в своїх підприємствах, змушені навчитися еспанської мови. Крім еспанської мови, є добре знати англійську або німецьку, іноді італійську. Мало придатна тут французька і інші мови. Новоприбуваючий фахівець може перший час обійтися, залежно від фаху, з добрим знанням англійської або німецької мови.

Є загальна тенденція підприємств обслуговувати свої потреби силами своєї національності; і тільки тоді, коли останні є задорогі або менш вартісні, беруть чужинця. При тім часто висококваліфікований чужинець має в два або в три рази меншу платню, ніж пересічний або маловартісний фахівець національності, до котрої належить підприємство. Особливо ця різниця в платні помічається в англійських і північно-американських підприємствах.

Масової потреби в фахівцях, що перебувають поза межами Аргентини, немає. Всі місцеві потреби у фахівцях вповні задоволені, лише з розвитком підприємств, коли виникає необхідність побільшити персонал, або при заснуванню нових, являється можливість конкурувати з місцевими техніками і для новоприбулих, а в рідких випадках (коли вимагається вужча спеціальність) дістатися навіть без конкуренції до підприємства.

При прийнятті на працю, у більшості випадків, не хочять навіть переглянути диплом чи посвідки про працю, задовольняються лише тими відомостями про вас, що ви зreferуєте. Натомість часто призначають іспит, або ж просто через день-два після початку праці кажуть, що ви не відповідаєте, й звільняють вас. Взагалі, жадні умови щодо звільнення, крім рідких випадків, тут не складаються; вас можуть звільнити кожної хвилини без попереднього повідомлення, рівно ж і ви можете залишити службу в кожний час; звичайно робиться це при кінці місяця.

Жадного соціального забезпечення (пенсійного, на випадок хвороби й под.) тут немає. Кожний має надіятися лише на свої сили, чи на свої заощадження.

Можливість знайти або змінити тут працю залежить в першу чергу від загальної економічної й політичної кон'юнктури країни, а далі від фаху, доби року і под. Потреба в тих чи інших фахівцях також не є постійною; іноді більший попит на людей одного фаху, іноді — другого. Щодо річної доби, то найгірші місяці для підшукування праці — це літні (грудень аж лютий). В даний мент, в наслідок світової кризи, а також в наслідок минулорічного неурожаю і внутрішнього політичного напруження, Аргентина переживає кризу, що, безперечно, від'ємно відбивається й на попит фахової праці.

Українському технікові починати тут тяжко, бо українських підприємств немає. впливових осіб, котрих протекція могла би мати вагу (у інших народів часто допомагає відповідна посвідка свого консуляту) також немає. Для допомоги при влаштуванні на працю емігрантів з бувшої Росії в Буенос-Айресі перебуває представник Інтернаціонального Бюра Праці при Лізі Націй. В даний мент представником цього Бюра є росіянин Чумаков — людина стара, не володіюча потрібними тут мовами, що не налагодила жадних зв'язків з тутешніми колами або підприємствами. Дістався п. Ч. на це місце завдяки своєму зятеві п. Чальдсові, що раніш займав цю посаду. Допомога його (принаймні для українців) обмежується вида-



ванням часто безграмотних листів-допоручень, що не мають, крім одиночних випадків, жадної вартости, але й та незначна допомога ціла припадає на долю росіян, приватних добрих знайомих цього пана.

Надалі посвідки-допоручення, в разі потреби, для своїх членів має на меті видавати наша Спілка.

Щодо різних фахів, то попит можна зазначити в такій послідовності: будівельники, архітектори, хеміки, електротехніки, механіки, мірники. Майже виключене знайти працю по фаху агрономам, лісівникам, гірникам.

#### *Спеціальні інформації до поодиноких фахів.*

Архітектори можуть влаштуватися, як проєктанти, або креслярчики до архітекторів і в меншій мірі до різних кампаній, що мають свої будівельні відділи. Під час будівельної кон'юнктури попит на архітекторів значний. Звичайна платня — 250—400 песо в місяць. Потрібне знання еспанської мови.

Будівельники можуть влаштуватися, як статики залізобетонних, рідше залізних конструкцій, креслярчики, проєктанти, землеміри і т. ін.

В Буенос-Айресі є понад 1000 будівельних фірм, але вигляди на приміщення можуть мати не більше, як у двох-трьох десятків фірм. Решта обходиться силами господарів і сталих або тимчасово найнятих креслярчиків; складніші праці дають робити додому. Крім будівельних фірм (переважно німецьких, італійських, жидівських, аргентинських і еспанських), іноді трапляються поодинокі випадки уміщення у великих не будівельних кампаніях, як електричні, фрігоріфіки, нафтові компанії й под. На залізниці (переважно англійські) влаштуватися тяжко, хіба що, знаючи англійську мову, на будову нових ліній серед тяжких умов. Потрібне знання еспанської, далі німецької або й англійської мови. Під час великого будівельного руху є попит на статиків і креслярчиків по залізобетону. Велику конкуренцію роблять німецькі інженери середньошкільники, в наслідок того, що складних методів при обрахунках тут не вживають. Звичайна платня — 250—500 п.

Гідротехніки можуть працювати, як будівельники. З часом, після одержання громадянства, може вдалося б працювати на державній посаді по осушенню, заводненню, будові доріг, водопроводів і каналізацій.

Хеміки можуть влаштуватися на цукровари, рафінерії нафти, консервні фабрики (фрігоріфіки) і, можливо, що на броварах.

Цукровари займають перше місце в хемічному промислі Аргентини. Переробляють вони, переважно, цукрову тростину. Мається 29 цукроварень в провінції «Тукуман», 3 — в пров. «Хухуй», 1 — в пров. «Сальта». Буряковий цукровар лишився 1 (другий за-

крився) в «Кужо — пр. Сан-Хуан». Бурякові цукроварні не витримують конкуренції з-за опалу. Паливо тут дуже дороге, а відпадки тростини майже вистарчають на паливо. Цукроварні в більшості великі (переробляють 1 аж 8 тисяч тон тростини денно), наймодерніше уряджені, але погано організовані.

При вступі до працю роблять деяку конкуренцію абсолювенти цукроварницької школи в Тукумані. Для влаштування хеміком потрібна протекція і знання еспанської мови, інакше треба починати звичайним робітником. В місцях положення цукроварень гуляє тяжка малярія, яку вдається вилікувати хініном і неосальварсановими ін'екціями. Платня на цукроварнях невелика — звичайно 150—100 песо місячно.

Нафтовий промисел також поширений, бо в Аргентині немає вугля, а є значний автомобілевий рух. Найбільші нафтові фірми такі: «Стандард Ойл Комп.», «Англо-Пержен», «Роял Дач» і інші. Мають свої рафінерії, де переробляють тутешню й привозну ропу. Державні рафінерії не приходять в увагу, бо там чужинців не приймають. Нафти Аргентина має мало. Є вигляди на приміщення кількох хеміків у «Роял Дач», що будує нову рафінерію в «Авсжанеді». Потрібне знання еспанської або бодай англійської мови. Платня — 200—250 п. м.

Фрігоріфіки (м'ясні фабрики) в сучасний мент працюють слабо. Є 9 великих фрігоріфіків, в кожному з них працює пересічно 5 хеміків. Потрібне знання еспанської або англійської мови. Платня 200—350 п. м.

Броварів великих — 8, цементарень великих — 6, миловарень — 5, кожевень — 2 великих і де-кілька малих.

Загально хемікам знайти працю відносно легко, але необхідне знання мов еспанської та англійської. Велика конкуренція німців, північно-американців та італійців, а також з боку місцевих фармацевтів, нарешті різних самоучків. Праця хеміків оплачується мало.

Електротехніки можуть влаштуватися переважно, як креслірщики, у великих електротехнічних і телефонічних компаніях. Пізніше, вивчивши добре еспанську мову, маючи аргентінське громадянство, правдоподібно можна буде влаштуватися адміністраторами дрібних провінціальних електровень. При тім потрібне знання рахівництва, ведення торг. книг і под. Попит на електротехніків сталий. Є велика конкуренція з боку німців, італійців та інших. Потрібне знання еспанської мови, або на перший час бодай англійської. В поодиноких випадках можна влаштуватися до механічних чи інших підприємств. Електротехніки працюють також, як механіки. Звичайна платня — 180—300 п. м.

Механіки можуть влаштуватися, як креслірщики, до дрібних підприємств, або на більших не механічних заводах. Приходиться тут працювати переважно з моторами внутрішнього горіння, далі по опаленню, охолодженню, нарешті в електричних компаніях. Платня, як у електротехніків.

Землемірам досить тяжко влаштуватися по фаху з огляду на те, що землемірні праці переводить виключно держава (міністерства — агрікультури, військового та морського). Великі землевласники, з котрих дехто має і по декілька міл. гектарів, свої маєтки не вимірюють. Парцеляційних праць мало. Крім державної посади, головню при міністерстві агрікультури, кращі посади трапляються при трасуванні залізниць, але без англійської мови дістати їх неможливо. Іноді можна влаштуватися на замірнення до нафтових, електротехнічних і под. компній, але при тім досить велика конкуренція з боку інших фахів та самоучків. Інакше мірникам приходится працювати перший час, як креслірщикам, в будівельних фірмах і інших підприємствах, з платнею — 200—250 п. м.

Агрономи не можуть влаштуватися по фаху, тим менше на державні посади. Є деякі можливості працювати у приватних господарствах на посадах середніх між — керуючого маєтком і старшого робітника. Платня — 150 і 200 п. м.

Лісівники не можуть влаштуватися по фаху. Лісової господарки в розумінню європейському тут не провадиться. Лісівники могли би працювати, як мірники, креслірщики і под., при умові знання еспанської мови.

Гірники не можуть влаштуватися по фаху, бо гірничого промислу тут немає. Гірники могли б працювати, як мірники, креслірщики і под.

Економістів декілька, навчившись еспанської мови, могли б влаштуватися при нагоді до різних банків, що в наслідок збільшеного впливу української іміграції відкривають українські відділи й каси ощадности — «Банк оф Бостон», «Сіті Банк», «Банко Голяндес», «Банко Германіко». Крім еспанської мови, корисно знати англійську або німецьку мову.

#### *Загальні зауваження.*

Українські фахівці можуть, залежно від фаху, кон'юнктури, індивідуальних здібностей, особистої підприємливості, знання мов, а часто навіть од особистого щастя тут скорше чи пізніше влаштуватися краще, як в Європі. А тому, хто має в собі досить фізичних і душевних сил ризикувати без знання мови лишитися яких півроку, а то й рік без відповідної для нього праці, той, котрому нема чого губити в Європі, може до Аргентини сміло їхати. Перші кроки улегчить знання англійської чи німецької мови, гроші на прожиття, бодай на півроку, або знання якогось ремесла. Інакше треба було б починати з фізичної праці.

Праця звичайного робітника оплачується тут відносно добре (80—160 п. м.). Добре кваліфіковані робітники (механіки і под.) заробляють так, як і інженери, а часто й краще. Загально не радиться їхати сюди старшим людям (старше 45—50 років). В силу різних причин починати їм тут тяжко.

Життя в Аргентині порівнюючи дороге, хоча страва дуже добра й дешева. Не дивлячись на валютну різницю, страва тут дешевша, ніж, напр., у Чехословаччині. Помешкання дорогі: на 300—500%, а одяг — на 30—50% дорожчі, як у ЧСР. Прожиточний мінімум для однієї особи — 70—90, для 2 осіб — 120—140 песо в місяць.

За Спілку Українських Інженерів у Аргентині:

<i>Й. Шкеда</i> (—),	<i>Василь Милінський</i> (—),	<i>Ів. Кулик</i> (—),
Секретар.	Містоголова.	Голова.

**Довлад делегата спілки інженерів і техніків українців емігрантів у Польщі інж. Л. Панасенка.**

Спілка Інженерів і Техніків Українців Емігрантів у Польщі почала своє існування з 13 листопада р. 1927.

Тереном діяльності Спілки є вся територія Польщі. Своїм завданням вона ставить: а) об'єднати всіх інженерів і техніків, що перебувають на еміграції в Польщі, в цілях професійних та наукових; б) підтримувати своїх членів в їх фахово-наукових студіях; в) подавати своїм членам правну, моральну та матеріальну допомогу; г) дбати про поліпшення умов праці й побуту своїх членів.

З перших же днів свого існування Спілка була змушена шукати шляхів і способів до розв'язання всіх завдань, які вона собі поставила. Але відразу ж перед нею повстав і ряд труднощів. Так, справа об'єднання в рамках Спілки всіх інженерів і техніків українців емігрантів у Польщі ускладнювалася їхньою розпорошеністю і відірваністю від впливів організованого громадського життя. Справа різного роду допомог, в тому ж і приміщення на працю як членів Спілки, так і колег, що прибували з Чехії, ускладнювалася неурегульованістю в часі повстання Спілки правних підстав перебування в Польщі чужинців, що прибули туди після р. 1926, заборонаю емігрантам жити без дозволу влади на всіх, так званих, кресових (прикордонних) воєводствах, відсутністю у Спілки відповідних зв'язків та, у великій мірі, відсутністю коштів. Найбільші ж труднощі випливали з відсутності попиту на працівників цілого роду фахів: агрономів, лісівників, економістів і технологів.

Згодом багато з цих гострих питань притупилося, але, розуміється, багато з них існує й сьогодні. Особливо це треба сказати відносно приміщення на працю чи зміни її; сьогодні це питання стоїть дуже гостро в зв'язку з загально-господарською кризою й величезним зрушенням попиту на працю всякого роду.

Справедливість вимагає зазначити, що, коли нам пощастило перебороти ряд труднощів, про які я згадав, це сталося, завдяки лише Українському Центральному Комітетові у Польщі, який як в справі правної та матеріальної допомоги членам нашої Спілки, так і в справі приміщення їх на працю робив усе, що міг, і зробив багато.

«Все ж головніші труднощі, які зустріла наша Спілка, лежать уже в минулому. Сьогодні наша Спілка вже стоїть досить міцно.

В момент свого повстання Спілка нараховувала в своєму складі всього 17 членів. Далі це число зростало так: на час II з'їзду (лютий р. 1928) було 27, на час III з'їзду (лютий р. 1929) — 133 чл., на час IV з'їзду (січень р. 1930) — 176 чл. і в сучасний момент — 165 чл.

В названому числі членів нашої Спілки є 154 інженерів і 11 техніків.

По своїх фахах вони розподіляються так: агрономів — 39, лісівників — 25, меліораторів — 27, гідротехніків — 19, технологів — 10 (з них металургів — 4), будівників — 10, Мірників — 4, електротехніків — 5, механіків — 2, економістів — 24.

В осередках, де перебуває не менше 6 членів Спілки, вони можуть організовувати філії Спілки, які в своїй діяльності керуються загальним статутом та окремим регуляміном.

В цей час ми маємо 4 філії: в Білостоці, Кельцях, Кракові та Піотрокові.

Спілка має свій орган — «Вісти Спілки Інженерів та Техніків Українців Емігрантів у Польщі», який почав виходити з м. лютого р. 1928 й одбивався на ротаторі. До цього часу вийшло: в р. 1928 — 6 чисел, в р. 1929 — 4 числа. В біжучому році журнал цей реорганізовано та переведено на друк, і вийшло всього одно число.

Тепер, коли ми з'їхалися сюди, щоб об'єднатися в Союз, який, очевидно, перейме на себе деякі найголовніші й спільні всім завдання, Управа нашої Спілки думає, що було б необхідним обговорити й питання про організацію органу Союзу, бо, очевидно, справа видання окремими організаціями своїх часописів, як це показав і наш досвід, є дуже тяжким завданням, з причини недостатчі чи то відповідних науково-літературних фахових сил, чи то матеріяльних коштів, чи то яких-будь інших умов. А при існуванні загального об'єднання такі видання були б і недоцільними.

Не залишалась наша Спілка глухою й до загально-емігранського життя: вона в 1-й половині біжучого року перевела збірку на користь незаможних студентів у Подєбрадах. Заснувала вона також спеціальний фонд для видачі стипендії студентові високої технічної школи (наразі ця стипендія, в розмірі 450 кор. ч. на місяць, видається студентові Подєбрадської Академії). Краковська ж філія Спілки утримує дві стипендії в Кракові.

Закінчуючи цей доклад, я коротко зупинюся на умовах праці в Польщі членів нашої Спілки. Треба сказати, що ці умови не є блискучі для подавляючої більшості членів Спілки й забезпечують лише саму скромну екзистенцію. Крім того, переважаюча більшість агрономів, лісівників та економістів не мають змоги працювати по фаху. Це — сумне явище. Воно тягне за собою дискваліфікацію наших колег і дуже тяжко відбивається на їх внутрішньому стані, ослаблюючи їх енергію й волю. Це явище мусить звернути на себе

увагу всіх нас; і хоч ми не можемо, розуміється, перебороти обставин, які його викликають, то все ж проблему ослаблення наслідків цього явища мусимо поставити в ряду найголовніших практичних завдань, що їх доведеться розв'язувати спільними силами.

Наша Спілка гостро відчуває брак контакту з спорідненими з нею організаціями і радо йде на об'єднання з повним усвідомленням його необхідності й великого значіння.

#### **Доклад делегата спілки Українських інженерів у Франції інж. С. Нечая.**

Спілку Українських Інженерів у Франції założено 3 лютого р. 1929. Тепер спілка числить 29 членів. Спілка збільшується кількісно безпереривно, і всі українські інженери у Франції, за дуже рідкими винятками, є її членами.

Члени Спілки по фахах розподіляються так: інженерів-хіміків — 8, інженерів-агрономів — 8, інженерів-економістів — 4, інженерів-комерційних — 2, інженерів-механіків — 1, інженерів-будівельників — 1, інженерів-гірників — 1, інженерів-електротехніків — 1 та 3 техніки, з яких 1 будівельник та 2 електротехніки.

Мало хто з наших інженерів у Франції працює по фаху, бо умови праці у Франції для інтелігентних чужинців є надзвичайно тяжкі. Тоді як завше ще можна знайти у Франції фізичну роботу, то рідко кому з наших інженерів удається знайти роботу по своїй спеціальності в наслідок того, що Франція має досить своїх інтелігентних сил. Порівнюючи легше дістати працю по фаху для хіміків та почасти для будівельників і електротехніків. В нашій Спілці є лише 5 хіміків та 1 будівельник, які працюють по своєму фаху. Решта працює, в переважачій більшості, як прості робітники; деякі працюють в бюро або креслять.

Взагалі ж у Франції справа підшукування праці значно ускладнюється тим, що кожному працівникові-чужинцеві треба мати дозвіл на працю від Міністерства Праці. Ця обставина спричиняється часто до того, що треба покинути навіть ту працю, яку вже найдено, і де роботодавець згоден дати роботу чужинцеві.

З часом, всеж, після більших або менших труднощів, завше вдається дістати дозвіл на якусь фізичну роботу, дуже рідко на роботу інтелігентну, і згодом потім так-сяк життя влаштовується.

Трапляється іноді можливість виїхати до колоній, де люди білої раси фізично взагалі не працюють, і легко дістати працю по фаху. Але тяжкі умовини життя у зв'язку з непривичним кліматом і хворобами багатьох відстрашують од поїздки до колоній, не дивлячися на відносно високу платню. З нашої Спілки в колоніях не працює ніхто.

З життя нашої Спілки треба відмітити наші товариські сходини, на які приблизно щомісяця, крім вакаційної доби, сходяться члени Спілки, що мешкають у Парижі й околицях, для товариських бесід і обміну думок у біжучих питаннях нашого життя.

Крім того, протягом минулого року відбулося у нас два фахових доклади: один про господарські машини, другий — про ґрунтові дороги; обидва в приміненню до українських умов. З огляду на те, що члени нашої Спілки в більшості живуть в цілковито несприятливих умовах для якоїсь фахової діяльності поза їх звичайною роботою, справа організації докладів є у нас дуже тяжкою.

Проектувала наша Управа утворити також для бажаючих українців курси креслення, автомобілізму й т. д. Але прослухати ці курси ніхто не зголосився, й ця справа таким чином відпала. Найбільше праці й уваги у нас відняла справа організації цього нашого З'їзду. Давши ініціативу до його скликання, ми вважали також обов'язком слідкувати увесь час за ходом його підготовки, і до самого останнього часу брали ми в справах З'їзду якнайживішу участь.

Тепер, по скінченні праць характеру організаційного, як щодо З'їзду, так і щодо самої нашої Спілки, ми приступимо до організації зв'язків з різними технічними французькими організаціями й думаємо, що устанавлення цих зв'язків буде корисним не лише для нашої Спілки, але й для всього нашого Союзу.

#### **Доклад представника Гуртка українських інженерів емігрантів при українській громаді в Брні інж. П. Феценка.**

Гурток нараховує 12 членів. Заснований в березні місяці ц. р. Діяльність Гуртка Інженерів до сьогодні полягала в тому щоб спричинитися до піднесення загального й, зокрема, фахового вишколення членів Громади, що не мають належної освіти, а то — читанням лекцій, рефератів та влаштовуванням курсів. Засновано було курси: шоферський та електротехнічний. Для студентів улаштовувалися різні науково-технічні реферати з трактуванням тих чи інших проблем техніки. Влаштовувалися й різні екскурсії для огляду електрарень та заводів. Для членів Громади взагалі влаштовувалися реферати на теми суспільного характеру і т. п. Завданням Гуртка надалі є переведення широкої акції в справі взаємної допомоги членам Гуртка, а також в справі загально-культурній для всіх членів Громади.

#### **Доклад про діяльність Спілки сільсько-господарських техніків у ЧСР проф. Ір. Шереметинського.**

Спілка Сільсько-господарських Техніків у ЧСР заложена на початку р. 1923. Місце перебування Спілки — м. Подєбради. Статут Спілки зареєстрований в Міністерстві Внутрішніх Справ ЧСР 14 березня 1923 року.

Спілка має наступну мету: а) розповсюджувати технічні знання свого фаху поміж українцями й удосконалювати фахову освіту членів Спілки; б) допомагати розвитку української фахової літератури; в) допомагати у поліпшенні матеріального стану членів Спілки шляхом підшукування праці і т. под. та обороняти професійні інте-

реси членів Спілки; г) задовольняти культурні потреби членів Спілки.

Спілка може засновувати майстерні та технічні бюро, кооперативні товариства та артілі, власні промислові та торговельні підприємства.

Спілка Сільсько-Господарських Техніків проявила таку чинність:

1. Проводила організаційну роботу по з'єднанню українських технічних сил, що перебувають на землях ЧСР і працюють в різних галузях сільсько-господарської освіти.

2. Проявила діяльність в культурнім напрямку для поширення освіти поміж членами Спілки шляхом читання лекцій, подавання рефератів та ін. Заходами Спілки прочитано в Празі цикл лекцій для ознайомлення ширших кол чеського громадянства з станом промислу, народного господарства й культури на Україні. Український Науковий З'їзд в Празі восени р. 1926 відбувся також за великої участі членів Спілки.

3. Спілка проводила видавничу діяльність. Видано: а) лісотехнічний німецько-український словник (літографованим способом); б) сільсько-господарський збірник (друкованим способом — 1000 примірників). Автори статтів збірника є в більшості члені Спілки; в) видруковано два аркуші сільсько-господарського словника. Тепер обробляє термінологічна Комісія матеріял до друку.

4. Спілка видавала потрібну матеріяльну допомогу окремим членам, що були без праці. Раніш Спілка одержувала від Міністерства ЧСР субсидію.

5. Спілка проводила організовану роботу з метою підшукування праці для незабезпечених членів Спілки. За допомогою Спілки уможливлено від'їзд п'ятьом новим членам Спілки, що закінчили агрономічний відділ Академії, до Канади на працю.

6. Нарешті слід згадати, що Спілка Сільсько-господарських Техніків, яка була спочатку заснована на еміграції в Польщі, а потім була перенесена до ЧСР вела ще тоді роботу в напрямку створення високої фахової школи, і, таким чином, окремі члени Спілки Техніків в ЧСР в значній мірі спричинились до засновання Української Господарської Академії в Подєбрадах.

В сучасний момент Спілка має 22 членів, що переважно належать до лекторського складу Академії.

**Доклад делегата Товариства українських економістів у ЧСР  
лект. В. Сапіцького.**

Товариство Українських Економістів у ЧСР з осідком у Подєбрадах, засноване в р. 1923, є єдиною фаховою організацією українських економістів закордоном. Згідно статуту Т-во має завданням поширювати економічні знання — серед українського народу, удосконалення своїх членів у фаховій освіті, сприяти розвиткові укра-



їнської економічної літератури та задовольняти матеріальні і культурні потреби членів Т-ва.

Т-во складається з дійсних членів і членів-співробітників. Дійсними членами можуть бути особи з високою економічною, правничою чи технічною освітою, а також особи відомі своєю науковою чи практичною діяльністю з обсягу народного господарства. Членами-співробітниками можуть бути всі інші особи, які цікавляться питаннями народного господарства.

На сьогодні Т-во складається з 31 дійсних членів та 13 членів-співробітників.

Працю свою Т-во провадить, головню, в трьох напрямках: 1) улаштовує наукові доклади та лекції, 2) видає орган «Український Економіст», 3) організаційному.

Наукові доклади та лекції мають публічний характер і відбуваються в міру можливості регулярно, притягаючи до себе ширші кола українського громадянства. З огляду на те, що зараз значна частина членів Т-ва стало мешкає в Празі, ухвалено доклади Т-ва улаштовувати також і в Празі.

Видання неперіодичних економічних збірників під назвою «Український Економіст» має на меті: 1) розробляти питання з обсягу науки народного господарства, передовсім з української економіки, 2) дати можливість українським економістам уміщувати фахові розвідки, 3) утворити зв'язок між українськими економістами, що працюють в Європі та Америці, 4) зокрема утворити зв'язок між Т-вом та економістами, що скінчили Українську Господарську Академію.

До цього часу випущено три збірники по 10 аркушів. Лише брак коштів не дозволяє Т-ву перетворити «Український Економіст» на кварталник.

В організаційному напрямку провадиться популяризація Т-ва та його завдань серед українського громадянства, нав'язання зносин з розкиданими по світі українськими економістами, встановленню зв'язків з аналогічними по завданнях організаціями науковими та професійними.

Т-во через своїх представників брало участь в організації Союзу Українських Високих Шкіл, наукових і научно-професійних організацій в ЧСР.

До числа справ, які мають широкий загальний інтерес, відноситься порушена в наукових засіданнях Т-ва і піднесена ним справа перепису української еміграції, в якій лишається не з'ясованим лише питання потрібних для цього коштів.

Т-во також не полишало без уваги подій на національних українських землях і відгукнулось протестом проти арештів наукових і культурних робітників на Україні. Рівно ж з приводу останніх подій на західно-українських землях прилучилось до протесту емігранських українських організацій в ЧСР. Т-во економістів взяло активну участь в підготовці та в працях З'їзду представників організацій інженерів українців на еміграції.

**Доклад делегата Товариства українських інженерів у ЧСР  
інж. А. Гальки (Прага).**

Товариство Українських Інженерів у ЧСР заснувалося й затвердило статут у 1930 році. Статут є на широкій базі, аналогічний з S. I. A., і Товариство об'єднує інженерів усіх фахів. Членство в більшості на посадах, і деякі посідають досить визначні місця. Товаришам, що ще не мають посад, Товариство допомагає в шуканню праці. Крім того, полагоджує справи зв'язані з правовим побутом товаришів у ЧСР. Нав'язано зносини з S. I. A. (Союз Чехословацьких Інженерів і Архітектів) і тіснішу кооперацію; було приобіцяно дати Товариству домівку в мешканні S. I. A. і на міжнародніх з'їздах нас підпирати та допустити в склад своєї делегації нашого делегата. Товариство нав'язало зносини рівно ж з Українським Технічним Товариством у Львові; прийняли активну участь у відкритті пам'ятної таблиці українському вченому фізику проф. д-рові Іванові Полюєві; рівно ж прийняли участь у протестаційній акції проти терору на Західніх Українських Землях з боку тамошньої влади. Зараз Товариство має сильну тенденцію до поширення.

**Доклад делегата Товариства українських кооператорів при  
Укр. Госп. Академії проф. Б. Мартоса.**

25 вересня 1922 р. відбулися організаційні збори Товариства по розповсюдженню кооперативного знання при Українській Господарській Академії в ЧСР, заснованого з ініціативи студентів Економічно-Кооперативного факультету Академії з метою студіювання кооперації та поширення серед українського громадянства кооперативних ідей. На 1-е травня 1923 р. Т-во нараховувало в своєму складі 41 особу.

В 1926 р. Т-во прибрало нову назву: «Товариство Українських Кооператорів у ЧСР» і, oprіч завдань академічних, включило в свою програму також завдання характеру професійного: підшукування практики для членів Т-ва та посад для тих, що вже закінчили Академію.

За вісім років існування Т-во організувало власну читальню, що дістає біля 20 кооперативних часописів — українських, чеських, болгарських, румунських, німецьких; зібрало книгозбірню, що нараховує понад 800 назв фахової літератури; влаштувало біля 30 товариських сходин (лекцій, докладів, дискусій, кооперативні свята). Oprіч того, Т-во видало три випуски «Кооперативного Альманаху» та 4 числа «Кооперативного Огляду» з працями своїх членів, що складало разом 30 літографованих аркушів. З 1928 р. Т-во надсилає праці своїх членів до «Кооперативної Республіки» (Львів); воно також взяло на себе кольпортаж цього журналу. Ввійшовши в зносини з Союзом Промисловців Гуцульщини (Косів), Т-во взяло на себе представництво по продажу художніх виробів цього Союзу.

Тепер Т-во нараховує 20 членів, з них 6 осіб лекторського персоналу Укр. Госп. Академії, 6 інженерів, абсолювентів Академії, та 8 студентів Економічно-Кооперативного факультету.

**Доклад делегата Спілки українських лісівників у ЧСР  
проф. М. Косюри.**

Початок організації Спілки Українських Лісівників у ЧСР треба рахувати з року 1923, коли була заснована Лісоспілка при УГА, завданням якої було об'єднати в суто академічний гурток лісову молодь, що вчилася на високих технічних школах у Чехословаччині. В той момент не було осіб з закінченою лісовою фаховою освітою, за винятком декілька, переважно професорів, а тому й діяльність організації виявлялась в суто академічно-наукових межах.

З часом, коли значна частина членів Спілки зкінчила свої студії, повсталала потреба поширити завдання Спілки, і, звичайно, ці завдання не можливо було вмістити у межах старого статуту, а, крім того, треба було створити організацію, яка репрезентувала б українських лісівників серед чужинців, зокрема в Чехословаччині.

1 травня р. 1928 Лісоспілка при УГА була зліквідована, і на Установчих Зборах був прийнятий статут існуючої на сьогодні організації під назвою Спілка Українських Лісівників у ЧСР. Статут Спілки зареєстрований Чехословацькою владою.

Завданням Спілки, як професійної організації, є об'єднати на суто фаховім ґрунті ширший загаль українських лісівників.

Приймаючи на увагу, що еміграційні умови примушують наших членів шукати праці в інших державах, де аналогічної організації не існує. Спілка допускає числитися в своєму складі й тих членів, що перебувають поза межами ЧСР. Таким чином, Спілка об'єднує більшу частину українських лісівників, що перебувають на еміграції в державах Європи, Америки й т. д.

Щодо перебування в різних державах членів нашої Спілки, то можна подати наступні відомості: в ЧСР — 51 особа, в Польщі — 35 осіб, в Румунії — 1 особа, в Болгарії — 1 особа, в З'єднаних Державах Півн. Ам. — 2 особи, в Бразилії — 2 особи, Аргентині — 1 особа; разом 93 особи, з них 80 з високою фаховою освітою.

Дозволю при цьому подати для ілюстрації, по яких фахах працюють наші члени. Працюють по своєму прямому фаху в лісових господарствах та по високих школах — 20 осіб, по землемірству — 29 осіб, по закріпленню диких потоків та меліорації — 7 осіб, по будівельно-дорожній справі — 8 осіб, по механічній та хемічній переробці дерева — 2 особи, по різного роду фахах — 14 осіб.

Як бачимо з цього, значна частина членів нашої організації безпосередньо не працює по своєму фаху, завдяки тому, що, після закінчення студій, перебувають в скрутному матеріяльному стані й мусять братись за ту працю, на яку є більший попит.

Гадаю, що завданням майбутнього Союзу буде в першу чергу звернути увагу на це ненормальне явище й прийти на допомогу приміщенню членів Спілки по можливості по їх фахах. Одна з не менш важких справ Спілки Лісівників — це видання власного ж органу, що до цього часу не могло бути переведено в життя. Спілка Укра-

їнських Лісівників сподівається, що утворений Союз Інженерів буде видавати свій періодичний технічний орган, в якому буде окремий відділ лісової техніки.

**Доклад делегата Хеміко-технологічного гуртка в Подєбрадах  
інж. В. Кучеренка.**

Хеміко-технологічний гурток існує з грудня р. 1924, яко статутарна організація, що має своїм завданням об'єднати українських працівників на полі теоретичної й прикладної хемії та споріднених з нею галузів науки для наукової праці та удосконалення фахової освіти своїх членів.

Початковий склад гуртка з 23 членів збільшився на час З'їзду до 63. Переважна більшість членів гуртка перебуває зараз поза місцем осідку гуртка — Подєбради — працюючи, як кваліфіковані робітники в різних галузях техніки, здебільшого яко хеміки. Гурток, таким чином, має своїх членів у Польщі, Румунії, Франції, Німеччині, Чехословаччині і навіть на Далекому Сході.

Діяльність гуртка, головню полягає в: 1) публічних наукових докладах, що відбуваються декілька разів річно, 2) екскурсіях, що улаштовуються для членів на кошти гуртка 3—4 рази річно в райони чеської промисловости для огляду фабрик та інших підприємств.

**Доклад делегата Спілки Гідротехніків та меліораторів при УГА  
М. Кириченка.**

Спілка була заснована 2. VII. року 1926 професорами та студентами Гідротехнічного відділу УГА і має завданням як поширення фахового знання своїх членів, так рівно ж і захист професійних інтересів своїх членів — інженерів.

В першу добу існування Спілки гостро відчувався брак української фахової літератури, й Гідроспілка з юнацьким запалом взялася за підготовку матеріалу й видання книжок. Так були видані: 1) Курс доріг — інж. І. Кулика; 2) Залізобетон в будівництві поземім — проф. д-ра Р. Кукача; 3) Залізобетон у водянім будівництві — проф. д-ра Р. Кукача; 4) Приклади розрахунку залізобетону — проф. д-ра Р. Кукача; 5) Криві підпору — проф. І. Шовгенова; 6) Правила користування логаритмічною лінійкою — доц. Є. Соковича; 7) Була перекладена з чеської мови книжка проф. Кліра — «Розрахунок залізних конструкцій рухомих гребель» і видана була у двох виданнях.

Зібрані були до видання матеріали: 1) до розв'язання практичних питань з гідрології й 2) розрахунки ньютових сполучень.

Члени Гідроспілки зобов'язалися працювати по 5 год. піврічно на користь Спілки, що уможливило з малими коштами перевести досить велику працю.

Спілка на протязі декількох років приміщувала своїх членів на практику.

## В. СКЛАД ДІЙСНИХ ЧЛЕНІВ З'ІЗДУ ПІСЛЯ ПЕРЕВІРКИ МАНДАТІВ.

Назва організацій.	Загально-число членів	Число голосів на З'їзді	Прізвище делегата.
Українська Господарська Академія	—	4	Декан Інженерного Факультету доц. Василь Іванис. Декан Агрономічно-Лісового Факультету проф. Володимир Чередіїв. Продекан Економічно-Кооперативного Факультету доц. Микола Добриловський. Секретар Сенату Української Господарської Академії доц. Євген Голіцинський.
Спілка Інженерів та Техніків Українців-Емігрантів у Польщі . . . . .	165	9	Інж. Лавро Панасенко.
Товариство Українських Інженерів у ЧСР у Празі . . . . .	53	1	Інж. Антін Галька.
Спілка Українських Інженерів у Франції . . . . .	29	2	Інж. Володимир Гречишкін.
Спілка Українських Гідротехніків і Меліораторів при УГА. . . . .	28	1	Інж. Петро Стецьків.
Спілка Українських Лісівників у ЧСР. . . . .	27	1	Інж. Семен Нечай.
Товариство Українських Економістів у ЧСР. . . . .	23	1	Проф. Леонід Грабина.
Спілка Українських Техніків Сільського Господарства в ЧСР. . . . .	22	2	Інж. Канд. Михайло Кириченко.
Гурток Українських Інженерів у Брні . . . . .	12	1	Проф. інж. Микола Косюра.
Хеміко-Технологічний Гурток при УГА. . . . .	12	1	Інж. К. Подольак.
Товариство Українських Кооператорів при УГА. . . . .	11	1	Лект. Віктор Саліцький.

Крім зазначених вище членів З'їзду, мав з ухвали З'їзду право рішучого голосу д-р інж. Володимир Лукашевський, що, як делегат з інформаційною метою від найбільшого Технічного Товариства в Краю, був обраний на почесного члена З'їзду.

## Г. СКЛАД КОМІСІЙ З'ІЗДУ.

На засіданні 15. XI. обрано п'ять комісій, які після уконструювання мали наступний склад членів:

1. Статутарна Комісія. Голова доц. М. Добриловський. Секретар інж. С. Нечай, члени: проф. В. Чередіїв, проф. М. Косюра, д-р інж. В. Лукашевський, інж. Л. Панасенко, інж. П. Феценко, інж. В. Гречишкін.

2. Організаційна Комісія. Голова доц. інж. В. Іванис, Секретар інж. В. Прохода, члени: проф. інж. Л. Грабина, д-р інж. В. Лукашевський, інж. Л. Панасенко, інж. С. Нечай, інж. В. Гречишкін.

3. Культурно-пресова Комісія. Голова проф. Б. Мартос, Секретар лект. В. Сапіцький, члени: інж. С. Нечай, інж. Л. Панасенко, інж. Г. Денисенко.

4. Фінансово-економічна Комісія. Голова інж. П. Феценко, Секретар інж. К. Подоляк, члени: інж. В. Кучеренко, інж. К. Ніщенко, інж. С. Нечай.

5. Комісія по скликанню Всеукраїнського З'їзду інженерських організацій. Голова д-р інж. В. Лукашевський, Секретар С. Нечай, члени: інж. А. Галька, інж. Л. Панасенко.

## 2-е засідання.

На другому засіданні був заслуханий і взятий до відома організаційний доклад інж. С. Нечая та прийняті постанови з приводу внесення Статутарної, Організаційної, Культурно-пресової та Фінансово-економічної комісій.

А) Ухвалений одноголосно без змін текст статуту в проект Статутарної Комісії (текст див. на стор. 38).

До § 1 статуту прийнята наступна інтерпретація: «Під назвою інженерів у статуті мається на увазі як осіб з інженерським титулом, так і осіб з високою технічною освітою та осіб професорського складу технічних високих шкіл, що викладають технічні науки».

Після прийняття статуту було ухвалено, що «всі організації, які брали участь в цьому установчому З'їзді вважаються членами-фундаторами Союзу».

Б) Ухвалений без змін наступний проект Фінансово-економічної Комісії:

§ 1. Фінансова справа майбутнього Союзу.

а) Бюджет в загальних рисах, який було складено комісією на Організаційному З'їзді затверджується З'їздом; щодо бюджету взагалі, то Управа складає бюджет, який затверджує З'їзд.

Бюджет на наступний рік складається з таких прибутків і видатків.

## Прибутки:

1. Членські внески: всі організації, що входять до складу Союзу, щомісячно, в залежності від кількості членів організації, вносять до скрабниці Союзу по 2 кор. ч. за кожного члена. Організації не європейські вносять по 1 доларові річно за кожного члена організації.

Таким чином, рахуючи, що майбутній Союз буде об'єднувати організації, що разом мають в своєму складі приблизно 380 осіб, річний прибуток буде виносити 9.120 кор. ч.

## 2. Добровільні жертви.

Крім добровільних жертв від різних інституцій, приватних осіб і т. п., для закладення пресового і видавничого фонду Управа Союзу має звернутися до членів організацій, інституцій та інших осіб про добровільні жертви для цієї справи.

## 3. Інші прибутки.

В інші прибутки можуть увійти кошти, що Управа Союзу одержить при допомозі найтіснішого контакту з відповідними кравими, міжнародними, державними і приватними організаціями, які мають завдання сприяти розвитку культурним еміграційним організаціям, включаючи сюди технічні відділи Ліги Націй.

Кор. ч.

### В и д а т к и:

1. Утримання Союзу — канцелярія, технічні сили, роз'їзди	2.500
2. На видавничий фонд і пресу . . . . .	4.000
3. На фонд позик . . . . .	2.000
4. Непередбачені видатки . . . . .	620
Разом . . . . .	9.120

§ 2. З'їзд висловлює побажання, щоби організації, які перебувають в країнах з більш високою валютою і яких члени більше матеріально забезпечені, збільшили, по можливості, членський внесок до Союзу проти зазначеного мінімуму 2 кор. ч.

## § 3. Матеріально-допомогові справи Союзу.

### а) Фінансово-економічна Секція.

Закласти при Управі Союзу Економічно-фінансову Комісію, яка б полагалася справи різного роду допомог для членів організацій, які входять до складу Союзу, а також займалася відшукуванням матеріальних засобів і розробленням питань матеріальної господарки Союзу. Комісія одержує вказівки і інструкції від Управи Союзу.

Для допомоги студентам-українцям, що студіюють на різних технічних школах, заложити спеціальний стипендійний фонд при Союзі.

### В) Приняті наступні внесення Організаційної Комісії.

1. Управа Союзу складається з 5 осіб і 3 кандидатів. До скликання 1-го Звичайного З'їзду країною осідку Управи має бути ЧСР, де має перебувати Президія Управи. З країн поза ЧСР до Управи входить по 1 представникові. Кворум Управи складається з 3 осіб, з обов'язковою присутністю Голови чи його Заступника. Управа компетентна вирішати всі питання, за виключенням справи скликання Звичайного та Надзвичайних з'їздів, що має вирішати в порозумінні з членами Управи, які перебуватимуть поза ЧСР.

2. Ревізійна Комісія складається з 3 осіб. Країною осідку Ревізійної Комісії, так як і Управи, має бути ЧСР.

3. Організація секцій. Управа утворює з своїх членів та кооптованих осіб такі секції: 1) Консультативну, 2) Шкільно-допомогову й 3) Пресову.

Організація фахових секцій: агрономічної, будівничої, гідротехнічної, геодезійної, електротехнічної, економічної, лісівничої, хемічної и т. п., в залежності від потреби, доручається Управі.

4. Скликання 1-го Звичайного З'їзду Союзу.

Місце З'їзду, точний час скликання, програму і завдання його доручається установити Управі.

5. Зовнішні зносини.

Управі доручається нав'язати зносини з Міжнародним Союзом Інженерів, Інститутом Інтелектуальної Співпраці, Міжнародним і Кривими Червоними Хрестами та консулятами тих країн, де можна сподіватись приміщення на працю членів Союзу.

Г) Ухвалені наступні внесення Культурно-Пресової Комісії:

1. Видання фахового журналу, який містив би наукові статті оригінальні чи реферати подібних статей з чужої преси; огляди ринку праці та умов праці для інженерів-українців у різних країнах. Щодо хроніки, то визнано бажаним, щоби хроніка не переобтяжувала журналу. Журнал має бути розміром 5 арк., а в міру можливості і більше, і має виходити періодично, напр., чотири рази на рік, по змозі і частіше. Меншість Комісії настоювала на тому, щоби журнал виходив, по можливості щомісяця.

2. Видання оригінальних наукових праць українських інженерів. Якби не було можливості видавати їх на кошт Союзу, то Управа має подбати про приміщення їх в тому чи іншому видавництві.

3. Пресове Бюро, як одна із основних секцій Управи, має збирати і подавати до преси відомости про діяльність окремих організацій, що входитимуть в Союз, і цікавіші факти з діяльності українських інженерів. Особливо ж, в цілях підняття реноме українських інженерів, Управа повинна подавати важливіші відомости до чужої преси та надсилати до фахової преси витяги з наукових праць українських інженерів, чи, бодай, їх зміст.

4. Видання науково-популярної літератури на власний кошт, або в співпраці з якимсь видавництвом.

5. Улаштування публічних лекцій професійного чи наукового характеру.

6) Організація заочного навчання для поширення технічних знань.

3-є засідання.

В 3-му засіданні, що відбулося 17. XI. пополудні, були прийняті постанови щодо скликання Всеукраїнського З'їзду інженерських організацій та переведені вибори виконавчих органів. Після чого З'їзд був закінчений.



## ПОСТАНОВИ В СПРАВІ СКЛИКАННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО З'ЇЗДУ ІНЖЕНЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

«З'їзд визнає потрібним заснування Всеукраїнського Союзу інженерських організацій. З цього приводу він просить Українське Технічне Товариство у Львові взяти на себе ініціативу по скликанню З'їзду, який би обговорив питання і прийшов би до організації такого Союзу. З'їзд доручає Управі Союзу Організацій Інженерів Українців на еміграції повідомити про це Технічне Товариство у Львові».

«Бажано скликати Всеукраїнський З'їзд інженерських організацій в термін не даліше одного року від цього З'їзду».

### ВИБОРИ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ТА РЕВІЗІЙНОЇ КОМІСІЇ.

Вибори переведені таємним голосуванням.

На Голову обрано доц. інж. В. І в а н и с а (за 25 гол., 4 записки визнано не дійсними).

В члени Управи обрано: інж. М. К о в а л е н к а (Прага), інж. В. К у ч е р е н к а (Подєбради), інж. С. Н е ч а я (Франція) та інж. Л. П а н а с е н к а (Польща). Обрані одногolosно.

В кандидати до членів Головної Управи: інж. В. П р о х о д а (за 29 гол.), інж. К. П о д о л я к (за 26 гол.) та інж. П. Ф е щ е н к о (за 23 гол.).

До Ревізійної Комісії одногolosно обрано: проф. Л. Г р а б и н у, інж. В. Г р е ч и ш к и н а та лект. В. С а п і ц ь к о г о. В кандидати — інж. М. С о ч и н с ь к о г о.

Згідно з § 2 статуту Союзу місцем осідку Головної Управи до наступного З'їзду визначено місто Подєбради (Чехословаччина).

---

## СТАТУТ СОЮЗУ ОРГАНІЗАЦІЙ ІНЖЕНЕРІВ УКРАЇНЦІВ НА ЕМІГРАЦІЇ.

### Назва і місце осідку.

§ 1. Союз носить назву: «Союз Організацій Інженерів Українців на еміграції». В мові французькій: «Union des Associations des Ingenieurs Ukrainiens à l'étranger».

§ 2. Місцем осідку Головної Управи Союзу є будь котра з держав Європи, де перебуває більшість членів Головної Управи.

П р и м і т к а: Місто, де має бути осідок Союзу кожен раз визначається З'їздом після вибору Головної Управи.

### Завдання Союзу.

§ 3. Союз має завданням:

а) Об'єднання професійних організацій інженерів та техніків українців на еміграції.

П р и м і т к а: Під назвою «організацій інженерів та техніків» розуміється в статуті організації інженерів, в складі яких беруть участь на тих чи інших статутарних умовах і техніки.

Під назвою «технік» розуміється особа, що або має це звання по освіті, або, не маючи фахової високої освіти, практично працює чи працювала на посаді техника або інженера.

Студенти високих шкіл під поняття техника не підходять.

б) Допомогу у фаховому удосконаленню членів окремих організацій Союзу.

в) Вивчення чужих країв з боку технічного та господарчого, як рівнож інформування чужинців про Україну.

г) Зв'язок з чужинецькими технічними організаціями.

П р и м і т к а: Зв'язок з чужинецькими місцевими організаціями Головна Управа нав'язує в порозумінні з Управами організацій членів Союзу в дотичній країні.

г) Репрезентація організованих в Союзі інженерів та техніків українців на чужині.

д) Видання фахової літератури.

е) Різного роду допомогу членам організацій, що входять до складу Союзу.

### Печатка.

§ 4. Союз має власну печатку з написом в мовах українській та французькій: «Союз Організацій Інженерів Українців на Еміграції», «Union des Associations des Ingenieurs Ukrainiens à l'étranger».

## Кошти Союзу.

§ 5. Кошти Союзу складаються з:

- а) внесків організацій — членів Союзу,
- б) добровільних жертв,
- в) різних інших прибутків.

## Членство.

§ 6. Членами Союзу можуть бути окремі організації інженерів та техніків українців на еміграції.

§ 7. Окремі організації приймає в члени Союзу Головна Управа Союзу. Затверджується прийняття найближчими зборами.

§ 8. Всі організації, що входять до Союзу, сплачують до скарбниці Союзу внески, що встановлені З'їздом.

§ 9. Всі організації — члени Союзу представляють до Головної Управи свої статuti.

§ 10. Кожна організація — член Союзу може бути Головною Управою Союзу завішена в своїх правах члена Союзу за невиконання Статуту Союзу, або за вчинки, що порушують організаційну дисципліну, або являються шкідливими для діяльності Союзу. Остаточо виключає з Союзу, або повертає права такій організації найближчий З'їзд.

## Органи Союзу.

§ 11. а) Зверхнім керуючим органом Союзу є З'їзд представників окремих організацій.

б) Виконавчими органами є Головна Управа Союзу та Ревізійна Комісія.

З'їзди звичайні і надзвичайні.

§ 12. Звичайний З'їзд представників організацій відбувається раз на один рік.

§ 13. Місце слідуючого звичайного З'їзду призначає останній З'їзд. Остаточо випрацьований порядок З'їзду розсилається Головною Управою Союзу не пізніше, як за два місяці перед З'їздом.

§ 14. Надзвичайний З'їзд може відбутися за постановою Управи Союзу або Ревізійної Комісії. У випадку, коли окрема організація — член Союзу вважає за потрібне скликати Надзвичайний З'їзд, вона засилає відповідну пропозицію Головній Управі Союзу і та рішає цю справу разом з Ревізійною Комісією.

§ 15. На З'їзд окремі організації висилають представників по одному від повного або неповного десятка своїх членів. Щоби уникнути подвійного представництва, кількість делегатів вираховується від кількості дійсних членів організації, що перебувають в межах тієї держави, в якій є місце осідку дотичної організації.

**П р и м і т к а:** Коли в місці осідку перебуваючих за кордоном членів немає територіяльної організації, яка б посилала делегатів на З'їзд, тоді ці члени беруться на увагу при обчисленні мандатів від організації, до якої вони належать.

§ 16. Всі постанови З'їзду, крім зазначених в § 17, переводяться звичайною більшістю голосів. При рівній кількості голосів вважається прийнятою та постанова, за яку голосував Голова З'їзду Союзу.

§ 17. Постанови про зміну Статуту, виключення членів Союзу та ліквідацію Союзу приймаються кваліфікованою більшістю голосів присутніх на засіданні членів З'їзду.

§ 18. Голосування переводиться таємно, коли того зажадає хоч один з учасників З'їзду.

#### Головна Управа Союзу.

§ 19. Головна Управа Союзу в складі 5 членів — голови, місто-голови (він же скарбник), секретаря та 2-х членів обирається на З'їзді.

З'їзд обирає 3-х заступників членів Управи, які в порядку одержаних голосів заступають вибувших на завжди членів Управи.

Примітка: Голова Головної Управи обирається З'їздом. Решта функцій розподіляється постановою самої Головної Управи.

§ 20. Головна Управа є виконавчим органом Союзу і їй належить право і обов'язок вести всі справи Союзу.

§ 21. Постанови Головної Управи переводяться звичайною більшістю голосів. При рівності голосів голос Голови дає перевагу.

#### Ревізійна Комісія.

§ 22. Ревізійна Комісія складається з трьох членів, які обираються З'їздом.

§ 23. Обов'язком Ревізійної Комісії є зверхній догляд за діяльністю всіх виконавчих органів Союзу.

Щонайменше один раз на рік, перед слідуючим З'їздом, Ревізійна Комісія мусить зробити ревізію діяльності Головної Управи Союзу. Звіт Ревізійної Комісії подається З'їздові.

#### Секції та Комісії.

§ 24. При Союзі можуть бути утворені окремі секції або комісії.

§ 25. Організуються і роботу свою проводять ці секції і комісії згідно з окремими регулямінами, які затверджуються З'їздом або Головною Управою.

#### Ліквідація Союзу.

§ 26. Ліквідація Союзу наступає після відповідного рішення З'їзду, або у випадку, коли в ньому залишається тільки одна організація.

§ 27. У випадку ліквідації, майно Союзу передається українським культурним організаціям, в першу чергу технічного характеру, після визначення ліквідаційних Зборів Союзу.

### **Підготовча праця до з'їзду представників організацій українських інженерів та емігрантів.**

Ініціатива З'їзду належить Спілці Інженерів українців у Франції, яка через Секретаря спілки інж. С. Нечая увійшла в цій справі в порозуміння зі Спілкою Інженерів та техніків українців емігрантів у Польщі, Секцією інженерів при Спілці закінчивших високі школи в ЧСР, Спілкою українських Лісівників у ЧСР та Спілкою українських с.-г. техніків у ЧСР. Згадані організації і розпочали працю по підготовці З'їзду. Зокрема Управа Спілки Українських Лісівників розробила проект положення та програму З'їзду, які покладено пізніше в основу випрацьованих Управою Спілки інженерів українців у Франції положень і програми. Ці положення було надіслано організаціям дня 16 грудня 1929 року і з цього моменту можна вважати початок існування Організаційної Комісії, яку на себе перебрала Управа Спілки інженерів українців у Франції (згідно проекту положення).

До того часу ще не було полагоджено справи щодо місця і часу З'їзду. Спілка у Франції пропонувала Париж, як світове місто, а інші організації пропонували Прагу. Після порозуміння всі організації прийшли до рішення, що найзручніше було б відбуття З'їзду в Празі 7—9 червня 1930 року.

Щодо самого З'їзду, то також не було загальної згоди, якого характеру він мав би бути. Деякі організації стояли на тому, щоби З'їздові разом з організаційною справою надати науковий характер. Інші організації висловлювалися лише за чисто організаційний характер З'їзду, бо сполучення і того і другого вимагало б довшого часу і іншого принципу скликання З'їзду. Повстала деяка незручність в самій підготовці до З'їзду, а саме: тимчасова Організаційна Комісія була у Франції, в той час, як самий З'їзд намічався у Празі. Цю незручність полагодили в той спосіб, що Голова Спілки Українських Лісівників в ЧСР інж. Подоляк взяв на себе ініціативу скликати нараду всіх представників організацій в ЧСР, що мали б взяти участь у З'їзді. Ця нарада відбулася 23 квітня 1930 року в Подєбрадах, в якій взяли участь 6 організацій.

Після обміну думок, з огляду на те, що три члени наради були присутні лише з інформативною метою і нарада не могла прийняти постанов, погодилися скликати слідуєчу нараду з представників лише тих організацій, які остаточно вирішили взяти участь у З'їзді та запросити і представників Української Господарської Академії в ЧСР.

Друга нарада була скликана 28 квітня 1930 року, і в цій нараді взяли участь 1. Спілка українських с.-г. техніків в ЧСР (проф. Шереметинський), 2. Спілка українських Лісівників у ЧСР (інж. Подоляк), 3. Українська Господарська Академія в ЧСР (доц. Голіцинський), 4. Товариство українських економістів в ЧСР (д-р інж. Питель).

На цій нараді, після обговорення справ З'їзду, прийняли постанову про те, що кінче треба вибрати тимчасову Організаційну Управу, до якої увійшли б по одному представникові від кожної організації, що беруть участь у З'їзді, і ця Управа мала б перебрати на себе функції Організаційної Тимчасової Комісії.

На Голову Управи було обрано проф. Шереметинського, Секретаря інж. к. Тузова і членів інж. інж. Голіцинського, Пителя і Подоляка.

На цій нараді було постановлено запросити представника від секції інженерів при Спілці закінчивших високі школи в ЧСР, який пізніше й увійшов до Управи. Управа переглянула проекти положення, статуту і порядку денного З'їзду, зробила поправки й доповнення і у виправленому вигляді надіслала до всіх організацій, які мали взяти участь у З'їзді.

Дальші засідання Управи відбувалися в днях 4 V, 8 V, 11 V, 19 V, 28 V, 30 V, 4 VI.

Перед самим терміном З'їзду 7—9 червня Управа дістала повідомлення від Спілки інженерів та техніків українців емігрантів у Польщі, про те, що вони з незалежних від них причин не можуть вислати своїх делегатів на З'їзд і просять відкласти З'їзд на осінь. Увагаючи, що одна з найбільших організацій не могла б взяти участі в З'їзді, Управа в порозумінню з Спілкою інженерів українців у Франції постановила перенести З'їзд на кінець жовтня чи початок листопаду 1930 року.

Слідуючі засідання Управи Тимчасової Організаційної Комісії відбулися в жовтні місяці 5, 14, 23, 27 та 2 і 6 листопаду, на яких сталися зміни в складі Управи: замість інж. к. Тузова, що виконував обов'язки секретаря, перейняв ці обов'язки інж. к. Куриленко Василь, і в цей час було встановлено, що Секція Інженерів при Спілці закінчивших високі школи в Празі ліквідувалася, а дня 19 жовтня 1930 року закладалася Спілка українських інженерів у ЧСР з осідком у Празі.

Управа тимчасової Організаційної Комісії вела весь час переговори з представниками Спілки інженерів в ЧСР з осідком у Празі, щоб Спілка взяла участь у З'їзді. Згадана Спілка надіслала свого представника на засідання управи дня 6-го листопаду 6. р. з інформативною метою і після обговорення справи З'їзду на цій нараді було постановлено, що З'їзд мав би відбутися 15 листопаду 1930 р. в м. Подєбрадах.

Перша Організаційна Комісія представників організацій інженерів на еміграції відбула своє засідання 12 листопаду 1930 року в Подєбрадах, на якому були заступлені такі організації: 1. Спілка с.-г. техніків у ЧОР (проф. Шереметинський). 2. Спілка інженерів та техніків українців емігрантів у Польщі (інж. Панасенко). 3. Спілка інженерів українців у Франції (інж. Нечай). 4. Спілка українських інженерів у ЧОР в Празі (інж. Коваленко). 5. Спілка українських лісівників у ЧОР (інж. Подоляк). 6. Українська Господарська Академія в ЧСР (доц. Голіцинський). 7. Т-во українських кооператорів (проф. Мартос). 8. Товариство українських економістів в ЧСР (інж. Ніщененко). 9. Спілка меліораторів та гідротехніків (інж. к. Е. Левицький). 10. Хеміко-технологічний гурток (з інформ. метою інж. Кучеренко). 11. Агрономічне товариство при У. Г. А. («з інф. метою доц. Доманицький»). 12. Українське технічне товариство у Львові (д-р інж. Лукашевський). Не були заступлені організації, що раніше приголосилися до участі в З'їзді: 13. Спілка українських інженерів у Аргентині. 14. Спілка українських інженерів на Словаччині. 15. Спілка українських інженерів на Мораві та Шлезьку.

Після звіту п. Голови Тимчасової Організаційної Комісії проф. Шереметинського і обговорення положень про З'їзд, була обрана Управа Організаційної Комісії до складу якої увійшли як Голова проф. Шереметинський, заступники Голови: інж. Нечай та інж. Панасенко, скарбник інж. Подоляк, Секретар інж. Ніщененко.

13. XI Управа мала засідання, де було обговорено справи підготовки З'їзду. 14. XI Управа Організаційної Комісії скликала представників всіх організацій, що беруть участь у З'їзді, та представника Українського Технічного Товариства у Львові. На цій нараді було остаточно обговорено і вирішено всі справи З'їзду. На цьому закінчується підготовча праця по скликанню З'їзду представників організацій інженерів українців на еміграції.

## ГРОШОВИЙ ЗВІТ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ.

### Поступило:

1. Українська Господарська Академія . . . . .	Кч. 500.—
2. Спілка інженерів українців в Аргентині . . . . .	» 130.—
3. Спілка українських с.-г. техніків в ЧОР. . . . .	» 220.—
4. Спілка українських лісівників в ЧОР . . . . .	» 270.—
5. Спілка інженерів українців у ЧСР Прага . . . . .	» 530.—
6. Спілка інженерів та техніків укр. емігр. у Польщі . . . . .	» 1.650.—
7. Спілка інженерів українців у Франції . . . . .	» 290.—
8. Хеміко-технологічний гурток . . . . .	» 120.—
9. Спілка гідротехніків та меліораторів . . . . .	» 230.—
10. Товариство українських економістів у ЧСР . . . . .	» 100.—

Разом . . . . .	Кч. 4.090.—
Мають поступити . . . . .	» 360.—
Всього . . . . .	Кч. 4.450.—

В и д а н о:

1. Видатки тимчасової Організаційної Комісії Співки інженерів українців у Франції . . . . .	Кч.	245.—
2. Видатки тимчасової Організаційної Комісії в ЧСР . . . . .	»	288.20
3. Видатки переведення самого З'їзду . . . . .	»	392.40
	Разом . . . . .	Кч. 925.60
4. Невикористана решта передана Управі Союзу: готівк. . . . .	»	3.164.40
	зобов'яз. . . . .	» 360.—
	Всього . . . . .	Кч. 4.450.—

**Звіт 1-го засідання Головної Управи.**

Засідання відбулося 18. XI. 1930.

Функції розподілено наступно:

Голова Головної Управи — доц. інж. В. І в а н и с,  
Заступник голови і скарбник — інж. М. К о в а л е н к о,  
Секретар — інж. В. К у ч е р е н к о,  
Член Управи і представник її на Польщу — інж. Л. П а н а с е н к о,

Член Управи і представник її на Францію — інж. С. Н е ч а й.

При Управі організовані секції:

П р е с о в а: Голова — доц. М. Д о б р и л о в с ь к и й,  
Секретар — інж. К. Н і щ е м е н к о,

Члени: інж. С. Н е ч а й та лект. В. С а п і ц ь к и й.

Ш к і л ь н о - д о п о м о г о в а: Голова — інж. В. П р о х о д а,  
Секретар — інж. К. П о д о л я к,

Член секції — інж. Л. П а н а с е н к о.

При Головній Управі Союзу організовано також Консультатійне Бюро, завданням якого є подавати різні фахові поради поодиноким членам об'єднаних в Союзі організацій. До Консультатійного Бюро запрошуються видатніші фахівці з різних галузів науки і техніки.

Адреса Головної Управи: Poděbrady-Lázně. Hot. «Central». Tchecoslovaquie.

РЕЄСТР ЧЛЕНІВ СОЮЗУ.

Ч. ч.	Назва організації.	Місце осідку.
1.	Співка Інженерів та Техніків Укр. Емігр. у Польщі.	Варшава.
2.	Товариство Українських Інженерів в ЧСР.	Прага.
3.	Співка Українських Інженерів у Франції.	Париж.
4.	Співка Укр. Гідротехніків і Меліораторів при УГА.	Подєбради.
5.	Співка Українських Лісівників у ЧСР.	Подєбради.
6.	Товариство Українських Економістів у ЧСР.	Подєбради.
7.	Співка Укр. Техніків Сільського Господарства в ЧСР.	Подєбради.
8.	Гурток Українських Інженерів у Брні.	Брно.
9.	Хемічно-Технологічний гурток при УГА.	Подєбради.
10.	Товариство Українських Кооператорів при УГА.	Подєбради.

П р и м і т к а: Українська Господарська Академія, що взяла участь у З'їзді з бажання всебічно допомогти організації Союзу, якому вона надає дуже велике значіння, сама, як організація непрофесійна, в Союз не входить.

## Résumé.

De 15 à 17 novembre 1930 à Poděbrady (Tchécoslovaquie) ou réside la Haute Ecole Polytechnique Ukraïnnienne eut lieu le premier Congrès des délégués des associations des ingénieurs ukraïniens émigrés. 20 délégués venus des différents pays de l'Europe ont participé au Congrès. Le représentant de l'Association Technique Ukraïnnienne à Léopol prenait part dans les délibérations du Congrès en qualité du Membre Honoraire. L'Association des ingénieurs ukraïniens en Argentine n'a pu envoyer son délégué, s'étant borné par l'expression de sa sympathie à l'idée du Congrès et par l'assistance matérielle de son organisation.

Après l'ouverture solennelle, pendant laquelle on a lu les félicitations de la part des nombreuses institutions ukraïniennes et étrangers et des personnalités privées, le Congrès a passé à ses travaux ordinaires.

Le Congrès a adopté les résolutions suivantes plus importantes.

1) On crée l'Union des Associations des ingénieurs ukraïniens à l'étranger dont le but est: a) Union des organisations professionnelles des ingénieurs et des techniciens ukraïniens à l'émigration, b) assistance à la perfection spéciale des membres des singulières organisations qui font l'Union, c) d'étudier les pays étrangers du côté technique et économique aussi que d'informer les étrangers sur l'Ukraïne, d) liaison avec les organisations techniques étrangères, e) représentation des ingénieurs et des techniciens organisés dans l'Union, f) assistance aux membres unifiés dans l'Union des organisations. L'Union embrasse dix organisations comprenant 382 membres.

2. On a voté le budget de l'Union pour l'année prochaine.

3. On a adopté le projet d'organisation de l'activité de l'Union pour le proche avenir.

4. On a adopté une série des décisions concernant la future activité d'édition de l'Union. En particulier on a décidé d'entreprendre la publication d'organe spéciale de l'Union.

5. On a reconnu pour indispensable la convocation dans le plus proche avenir du Congrès Panukraïnnien des ingénieurs et de la fondation de l'Union Panukraïnnienne. On a adopté de prier l'Association Technique de Léopol de vouloir entreprendre l'initiative en ce qui concerne la convocation dudit Congrès.



Toutes les résolutions capitales ont été voté par le Congrès par l'unanimité des voix.

Avec un intérêt particulier le Congrès a entendu les rapports sur l'activites des organisations qui ont été représenté au Congrès aussi bien que le rapport de l'association des ingénieurs en Argentine.

Avant la clôture du Congrès on a élu le Comité Exécutif de l'Union dans lequel les fonctions différentes sont reparties de la sorte: président — professeur-agrégé ing. V. Ivanyss (Poděbrady), viceprésident — ing. M. Kovalenko (Prague), secrétaire — ing. V. Koutcherenko (Poděbrady), membre du Comité et délégué (representant) pour la Pologne ing. L. Panassenko (Varsovie), membre du Comité et délégué pour la France ing. S. Netchaï (Paris). Le lieu de résidence de l'Union jusqu'au le Congrès prochain est fixé à Poděbrady.

Adresse: Poděbrady Lázně, Tchécoslovaquie.

## З М І С Т.

	Стор.
Передмова . . . . .	3
I. Урочисте відкриття З'їзду . . . . .	5
Доклад доц. інж. В. І в а н и с а: «Розвиток хемічної промис- ловости після світової війни» . . . . .	12
II. Звіт з ділових пленарних засідань З'їзду:	
Перше засідання:	
Положення про З'їзд . . . . .	18
Доклади з місць . . . . .	19
Склад дійсних членів З'їзду . . . . .	34
Склад Комісій З'їзду . . . . .	34
Друге засідання:	
Доклади Комісій . . . . .	35
Третє засідання:	
Справа скликання всеукраїнського З'їзду інженерських організацій . . . . .	38
Вибори Головної Управи і Ревізійної Комісії . . . . .	38
Д о д а т к и:	
Статут Союзу Організацій Інженерів Українців на емі- грації . . . . .	39
Підготовча праця до З'їзду . . . . .	42
Звіт 1 організаційного засідання Головної Управи Союзу	
Реєстр членів Союзу . . . . .	44
Résumé . . . . .	45

